

PREDSEDA VLÁDY SSR PROF. P. COLOTKA MEDZI NAŠIMI KRAJANAMI

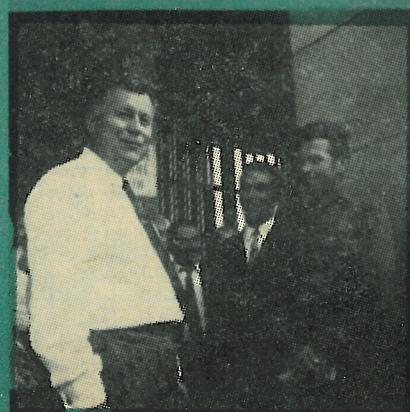

Martin (lud) — Predseda vlády prof. Colotka prijal včera neoficiálne presedu ÚV Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku Jána Molitorisa a šéfredaktora krajského časopisu vo Varšave Život Adama Chalupca, ako aj ďalších činiteľov Spoločnosti a členov oravského a spišského súboru. Účastníci hovorili o mnohých problémoch.

Premiér Colotka sa zaujímal o kroje, sám totiž pochádza z Oravy. Spomínal si na svoju mladosť a vyjádril presvedčenie, že krajania z Poľska sa budú ďalej zúčastňovať na významných kultúrnych podujatiach na Slovensku.

*Dnes ma zočarila
počas výstavy
našich bratov v Gubršte*

P. Černý

ŽIVOT

KULTURNĚ SOCIÁLNÍ ČASOPIS

WRZESIEŃ — SEPTEMBER — ZÁŘÍ — Nr 9 1969 — CENA 1 ZŁ

PRED TRIDSIATIMI
ROKMI

PAMÄTÁME

Na svitaní 1. septembra 1939 celá nemecká vojenská technika, motorizovaná a pešiaci, letecká a námorná zaútočila na Poľsko. Znenadajky, bez vypovedania vojny, keď v hlavných mestách západných štátov sa ešte domnievali, že je možné mierové riešenie konfliktu. Vpádom do Poľska Hitler rozpráhal druhú svetovú vojnu.

Sily boli nerovné. Nemecko v momente vpádu do Poľska malo k dispozícii drevivú militaristickú prevahu a okrem toho aj výhodnejšiu strategickú situáciu. Nemci totiž zatočili zo severu, západu a juhu po celej dĺžke hraníc počítajúcich tri tisíce kilometrov medzi Poľskom a trefou ríšou i hranicou s Československom už skôr obsadenom. Mohutné kliny Wehrmachtu vrátili tedy do Poľska na celkovú dĺžku frontu väčšej ako dĺžka všetkých frontov, ktoré vznikli v počiatcoch obdobia svetovej vojny.

Prakticky zlýhali aj spojenecké záväzky Francúzska a Anglicka voči Poľsku, ktoré mu priebehu celej septembrovej kampane neprinesli nijaké vojenské efekty. Dva dni prefahovali západní spojenici vypovedanie vojny Nemecku. Neskôr, keď budovali vlastné obranné konceptie na úkor poľského spojenca, obmedzili sa na hliadkovú akciu na predpolí Maginotovej línie a zhadzovanie letákov z lietadiel na Nemecko. Na tomto mieste pripomeňme výpoveď Hitlera zo dňa 24. augusta 1939 na porade vysokých dôstojníkov generálneho štábdu Wehrmachtu: „... Poľsko je osamotené — ani Anglicko, ani Francúzsko neposkytnú Poľsku pomoc napriek garanciam. Osamotené Poľsko klesne na kolena pred našou silou...“

V dôsledku katastrofálnej politiky vládnucích tried Poľsko bolo skutočne osamotené počas septembrových bojov proti militaristickej sile fašistického Nemecka, sile, s ktorou v nasledujúcich etapách vojny bojovalo pol sveta, než bola porazená. Možnosti účinnej obrany krajiny boli teda vopred odsúdené na neúspech. Ale Hitler zle hodnotil výsledok boja poľského národa. Poľsko prehralo septembrový boj, no jakživ nekleslo na kolena pred silou Nemecka a napokon vyšlo z tohto boja víťazne.

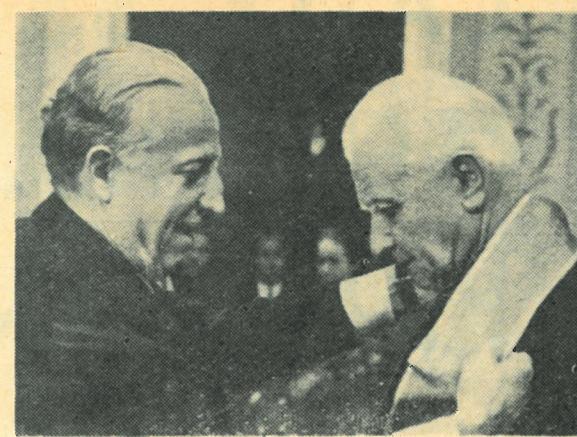
Nemecký vpád sa všade stretol s tuhým odporom. Poľskí vojaci obklúčení nepriateľom s najväčším hrdinstvom a obetavosťou bránili slobodu svojej krajiny, hoci sa o rozplynutí mýtov predvojnovej záhraničnej politiky Poľska presvedčili za tragickejšej okolnosti.

O rozbití poľskej armády rozhodla vojenská početná a technická prevaha. To rozhodlo o výsledkoch boja, ale len v septembri 1939. Obrana prinesla škody a obete, no vďaka tým 36 septembrovým dňom, takým tragickejším, vďaka hrdinským bojom armády a neustupčivému postihu celej spoločnosti zmarili sa Hitlerove plány na bleskové dobytie a zničenie Poľska. Skrížili sa jeho strategické plány. Vysoké straty Wehrmachtu a Luftwaffe, ktoré dosiahli desaťtisíce zabitych a desaťtisíce renených, najmä vojakov výberových jednotiek veľkých strat v pancierových zbranach, letectve a inej vojenskej technike, poškodili totiž vojenský potenciál tretej riše, prinútili Hitlera, aby do jari 1940 odložil veľké agresívne plány na Západ. Poskytli teda čas, ktorý pôsobil v neprospech nepriateľa. Je sice pravdou, že Francúzsko nevedelo tento čas využiť, ale Veľkej Británii veľmi pomohol.

Odpor Poľska v septembri rozhodol o postoji celej spoločnosti. Napriek nesmieŕne ťažko prezívanej a ničivej okupácii odpor proti fašistickej presile stal sa všeobecným javom. Zúčastnili sa ho všetky vrstvy spoločnosti. Tak to bolo v bojoch podzemného hnutia a masovej partizánskej vojne, ako aj v bojoch poľských vojakov na všetkých frontoch na Východe i Západe. Poľsko bojovalo najdlhšie zo všetkých národov protihitlerovskej koalície. Ako prvé kládlo ozbrojený odpor hitlerovskej agresii a vytrvalo v boji bez ohľadu na straty až do skončenia vojny. Zbraň pozdvihnutú 1. septembra 1939 v obrane existencie národa vojaci I. armády poľského vojska zanesli do Berlína po boku Sovietskej armády. Prispeli k víťazstvu nad hitlerovským Nemeckom.

Jakživ nezabudneme dramatickú a tragicú historickú príručku spred tridsiatich rokov. Poľsko vyvolovalo trvalé závery z politických skúseností oných pamätných septembrových dní pod vedením novej politickej sily PRS, ktorá vznikla ešte v podzemí okupovanej krajiny, sily, ktorá vzala na seba zodpovednosť za jej ďalšie osudy a postavila sa na čelo boja poľského národa za nezávislosť. Uvedomilo si smrteľné nebezpečenstvo vyplývajúce zo slabosti a osamotenosť a robí všetko, aby sa už nikdy neopakovala situácia oných dní. Keď Poľsko ziskalo nezávislosť v novom ľudovodemokratickom a socialistickom útvare v hraniciach zahrnujúcich piastovské zeme nad Odrou a Baltom, rozhodlo sa oprieť svoju bezpečnosť nie na iluzórnich spojenectvách, lež na trvalom priateľstve, spojenectve a spolupráci s veľkou socialistickou mocnosťou, ZSSR a susedmi, ktorí vedno tvoria socialistický tábor.

Keď dnes Poľsko bedlivu sleduje udalosti odohrajúce sa najmä v dnešnom Západnom Nemecku, a to nielen v neofašistickej NPD, ale aj v samotnej spoluveládnej strane CDU, je dôsledným zástancom politiky všeobecnej bezpečnosti v Európe, šťastnej budúcnosti pokolení bez vojnového hazardu a prihod.

Predsedu státní rady M. Spychalski vyznamenává dôstojného hosta Velkým krížem Rádu obrození Polska

L. SVOBODA V POLSKU

Třídenní návštěva prezidenta ČSSR Ludvíka Svobody, jeho manželky a dalších důstojných hostů v Polsku probíhala v srdečné atmosféře a byla zakončena zdůrazněním prohlubujícího se rozvoje bratrského přátelství, nejšířší spolupráce a internacionální politiky obou našich sousedících socialistických států, což bylo obsaženo také v uveřejněném společném komuniku.

Počátkem této vzácné návštěvy byl velký protiválečný míting ve Varšavě dne 1. září u příležitosti 30. výročí přepadení Polska hitlerovským Německem a vypuknutí druhé světové války. Vyzněl jako protest a varování a připomínal společný boj s fašismem i tragické zkušenosti v krakovské a opolské oblasti. Dále pokračoval v piastovské Wroclawi kde bylo zdůrazněno, že Československo a Polsko, spojené bratrským politickým a obranným svazkem, jehož sílu znásobuje spojenectví se Sovětským svazem a dalšími státy Varšavské smlouvy, jsou schopní překazit veškerou nepřátelskou činnost antisocialistických, revanšistických, revisionistických a imperialistických sil.

Tyto problémy byly také předmětem setkání a rozhovorů, které president Svoboda, jenž byl pozván předsedou státní rady PLR Marianem Spychalským, měl s členy nejvyšších vládních činitelů našeho státu — W. Gomulkou, M. Spychalským, J. Cyrankiewiczem. Výměna názorů ještě jednou potvrzila jednotný postoj ve všech otázkách, které jsou životním zájmem obou států a především v otázce upevňování jednoty a spolupráce státu socialistického tábora.

Rodný dům Ludvíka Svobody se nachází v Hronatíně na Třebíčsku. Zde se narodil dne 25. listopadu 1895 v rolnické rodině. Před vypuknutím druhé světové války přednášel na vojenské akademii.

Když v březnu 1939 vtrhli do Československa hitlerovští okupanti, byl podplukovník Svoboda demobilizován, ale neznamenal to, že by byl ustoupen k boji. Působil v konspiraci a počátkem června uprchl do Krakova. Zde se ujmí velení v československé vojenské skupině, kterou tvořili českoslovenští emigranti. Skupina byla ubytována a cvičila v Bronowicích Malych, později v Lešné a Baranowicích. Dostávala stravu jako polští vojáci a byla jí udělena pomoc.

Přišlo září 1939. Českoslovenští vojáci se zapojili do boje se společným nepřitelem. Postupující hitlerovská armáda je zatlačuje současně s polskými vojáky na východ. U Tarnopole dochází k ozbrojenému střetu s nepřitelem. Ludvík Svoboda dostává první polské vyznamenání — Vá-

WIELKI REWOLUCJONISTA I BOJOWNIK WOLNOŚCI

przewodniczący Komitetu Centralnego Partii Pracujących Wietnamu i prezydent Demokratycznej Republiki Wietnamu

HO CHI MINH

zmarł 3 września 1969 r., o godz. 9.47 w wieku 79 lat po nagłym, bardzo ciężkim ataku serca.

Odejście Ho Chi Minha okryło głęboką żałobą naród wietnamski i wszystkich tych, którzy w osobie wielkiego rewolucjonisty i bojownika wolności widzieli symbol słuszej i sprawiedliwej walki o pokój, o wyzwolenie narodów spod ucisku imperialistycznego. Zmarły całe swe długie życie poświęcił heroicznej walce o wolność swego narodu. Był założycielem Komunistycznej Partii Indochin, obecnie Partii Pracujących Wietnamu. Powołał do życia Zjednoczony Front Narodowy i Wietnamską Armię Ludową. Jego dziełem było utworzenie Demokratycznej Republiki Wietnamu. Prezydent Ho Chi Minh był wybitnym bojownikiem międzynarodowego ruchu komunistycznego. Cały naród polski ze szczególnym bólem przyjął bolesną wiadomość o zgonie bohatera przewodcy narodu wietnamskiego.

lečný kríž. 18. září roku 1939 přecházejí česko-slovenští emigranti na území Sovětského svazu.

V Buzuluku organizují samostatný československý útvar v SSSR. Jeho velitelem je L. Svoboda. 30. ledna 1942 odjíždí útvar na frontu. V bitvě o Charkov, u Sokolova dne 8. března, dobývá útvar nehnoucí slávu. V té době manželka L. Svobody s malou dcerou se musí v okupovaném Československu ukryvat před gestapem. Jeho sedmnáctiletý syn je gestapem zatčen a umírá.

Českoslovenští vojáci, v jednom šiku s hrdinami sovětskými a polskými vojáky, šli nejkrajinou cestou přes Polsko do vlasti, slavní svým bojovým činem. Udělení pomoci Slovenskému národnímu povstání, Dukla a poslední výstřely druhé světové války — a jejich výlečný pochod byl u konce. Jejich velitel, L. Svoboda, byl v první vládě osvobozeného Československa ministrem národní obrany.

Přišla léta paděsátá. Hrdina se stal obětí diskriminace. Přestěhoval se do svého rodiště. Pracoval zde v JZD. Psal své vzpomínky z války (v polském překladě vydávány pod názvem Z Buzuluku do Prahy).

30. března 1968. Ve Vladislavském sále na Hradčanech v Praze poslanci volí nového prezidenta Československé socialistické republiky. 282 hlasů (z 288) byl zvolen 6. prezidentem ČSSR armádní generál Ludvík Svoboda. Je členem předsednictva UV KSČ.

President Svoboda má 67 československých i zahraniční vyznamenání. Byl jmenován Hrdinou ČSSR, Hrdinou SSSR. Je vyznamenán Grunwaldským krížem I. třídy, Velkým krížem Rádu výslužního vojáka a dalšími polskými vyznamenáními. Při své poslední návštěvě Polska byl za výjimečné zásluhy v boji s fašismem a za rozšíření a upevnění bratrské spolupráce mezi národy Polska a Československa vyznamenán státní radou jednanim z nejvyšších polských vyznamenání — Velkým krížem Rádu obrození Polska. Krakov udělil důstojnému hostu čestné občanství.

AUGUST V ČESKOSLOVENSKU

V poslednom čase naša denna tlač opísala priebeh augustových udalostí a rozvoj politickej situácie v ČSSR podľa obširnych správ ČTK. Podľa ČTK bol priebeh týchto udalostí nasledujúci:

9. augusta O. Černík, ministerský predseda federálnej vlády vo svojom prejave povedal, že vláda v nastávajúcom období neprispustí chaos a neporiadok. O tri dni neskôr tlačový tajomník federálneho ministerstva vnútra dr. J. Majer na tlačovej konferencii oznamil, že sa zosilnilo pokusy vystriat v republike krízovú situáciu.

13. augusta aktív komunistov Prahy a Stredočeského kraja odmietol všetky rušivé akcie a vypočul prejav prvého tajomníka ÚV KSCS Ing. S. Sádovského, ktorý sa zaobral vývojom v ČSSR od januára minulého roku. Podobné aktívky sa konali potom v celej republike. 14. augusta federálna vláda, ako aj česká a slovenská vláda uznali situáciu za vážnu a prijali opatrenia na zaistenie pokoju. V nasledujúcich dňoch bezpečnostné orgány vystúpili proti jednotlivcom rozširujúcim leták a výz-

vy. 15. augusta generál-plukovník ing. M. Dzúr, minister národnej obrany, v rozkaze výzval príslušníkov armády, aby pomáhali pri udržiavaní verejnejho poriadku. 18. augusta sa v Bratislavе konalo zhromaždenie príslušníkov Ľudových milícii za účasti prvého tajomníka ÚV KSCS Ing. S. Sádovského, ktorý vo svojom prejave upozornil na nevyhnutnosť „očistit toto obdobie od nánosov pravicového oportunitizmu“.

19. augusta asi 10 000 účastníkov celostátného aktívu komunistov z priemyslu, stavebnictva, dopravy, ROH a Ľudových milícii zhromaždených v zjazdovom paláci POKO J. Fučík v Prahe si vypočulo prejavu prezidenta L. Svobody a dr. G. Husáka. Aktív konštatoval, že ÚV KSCS urobil závery zo stavu československej politiky v pojanaurovom období a vyzval občanov, aby sa zvýšenou mierou venovali plneniu pracovných úloh. Po aktívke prichádzala na ÚV KSCS vlna telegramov a rezolúcií, podporujúcich terajšiu liniu vedenia KSCS.

Ten istý deň protisocialistické živly, ktoré sa začali aktivizovať a pokúšali

sa využiť bližiace sa výročie augustových udalostí na protisovjetske a protisocialistické demonštrácie, pokúsili sa narušiť poriadok v Prahe, Brne a iných mestach republiky. V centre Prahy začali sa zhlučovať početné skupiny najmä mladých ľudí a došlo k zrážke s orgánmi bezpečnosti. 20. augusta v Prahe došlo aj k demonštráciám a stavaniu barikád. Dvaja mladí muži boli zastreleni. 21. augusta sa konali veľké zhromaždenia a zrážky s orgánmi bezpečnosti, Ľudových milícii a armády v centre Prahy a Brna, kde štúria občania podľahli zranieniam.

Zrážky boli aj v Bratislavе a v ďalších mestach, kde sa vyskytli jednotlivé pokusy narušovať verejný poriadok, ktoré boli v zárodku likvidované bezpečnostnými orgánmi a Ľudovou miliciou.

Nasledujúci deň po týchto udalostiach predsedníctvo ÚV KSCS prerovalo situáciu, ktorá vznikla v dôsledku vyprošťovaných incidentov a prijalo potrebné opatrenia na zmenu akýchkoľvek ďalších pokusu. (POKRACOVANIE NA STR. 8)

MARTIN

OČARIL NÁVŠTEVNÍKOV

TRI DNI (1. — 3. 8. 1969) ŽIL MARTIN V STREDE ZÁJMU CELÉHO SLOVENSKÉHO NÁRODA. OD PIATKU DO NEDELE SA STAL Miestom osláv veľmi pamätných a centrálnych jubileí v rámci 83. ročníka kultúrnych slávností v Martine.

MILOVANÁ STARÁ VLAST!
PRESLÁVNA MATICA!
VÁŽENÍ HOSTIA, KRAJANIA A MARTINČANIA!
POZDRAVUJEME VÁS OD SPIŠSKÝCH POTOKOV A SVAHOV BA-
BEJ HORY MENOM KULTÚRNEJ SPOLOČNOSTI ČECHOV A SLO-
VÁKOV ŽIJÚCICH V POĽSKOJ LUDOVEJ REPUBLIKE. NAŠE SO-
CIALISTICKÉ KRAJINY, POĽSKO A ČESkoslovensko, OSĽAVUJÚ
V TÝCHTO ROKOCH VÝZNAMNÉ VÝROČIA A JUBILEÁ HRDIN-
SKÉHO ODBOJA A OSLOBODENIA. TEŠÍME SA A SME HRDÍ NA
KLADNÉ VÝSLEDKY TVORIVEJ PRÁCE NAŠICH BRATSKÝCH NÁ-
RODOV. OSĽÁVME DNES SPOLU S OSTATNÝMI TIETO VÝZNAM-
NÉ UDALOSTI.

Oslavy sa začali už v piatok II. valným zhromaždením Matice slovenskej. Okrem 450 delegátov a hostí sa ho zúčastnili tajomníci ÚV KSS doc. dr. Ludovít Pezlar, CSc., Július Turček a minister kultúrny SSR Miroslav Válek. V diskusii vystúpilo 34 delegátov a hostí, o. i. aj nás predsedu ÚV KSCaS v Poľsku Ján Molitoris (vidieť vedľa). V závere rokovania prijalo Valné zhromaždenie uznesenie o ďalšej činnosti a zvolilo nový 45-členný výbor. Na jeho čele zostáva nár. umelca Ladislav Novomeský. Zo známejších osobností za členov výboru MS zvolili básnika T. H. Florina, dr. Ivana Kusého, Andreja Plávku, Pavla Pašku, akademika dr. Ondreja Pavlíka, dr. Michala Potemru, dr. Karola Rosenbauma, CSc., Dominika Tatarku, Ivana Thurzu, Daňa Okáliho, doc. dr. Imricha Sedláčku, CSc. a ďalších. Z Martina nár. umelca prof. Fraňa Štefunku a Karola Ďurecha. Členmi dozorného výboru MS sa stali Ján Olexa a Ing. Ivan Roll.

V sobotu, druhý deň osláv, privítali predstaviteľia mesta na hranici Žilinského a Martinského okresu predsedu vlády SSR prof. dr. Petra Colotku, CSc. i s manželkou. Súdruh Colotka sa spolu s ministerkou práce a sociálnych vecí SSR Máriou Sedláčkovou a ďalšími delegáciami zúčastnil v Divadle SNP na slávnostnom zasadnutí pléna ÚV Zväzu slovenských žien, ktoré sa konalo na počest stého výročia uvedomelého pohybu žien v dejinách slovenského národa. Slávnostnou rečnicou bola predsedkyňa ÚV Zväzu slovenských žien Irena Ďurišová. Na záver zasadnutia odovzdal prof. dr. Peter Colotka v zastúpení prezidenta ČSSR za záslužnú prácu v ženskom hnutí vysoké štátne vyznamenania. Najvyššie — Rad republiky udeliili Marii Gregorovej z Turč. Petra.

Z množstva ďalších akcií, ktoré sa uskutočnili v sobotu, v krátkosti zaznamenávame: odhalenie pamätné tabuľe na budove Živene a kladenie vencov na Národnom cintoríne v Martine a na Pamätníku SNP v Priekeope.

Martin patril po tri dni aj slovenskym požiarnikom, ktorí si zmerali síly v prvom národnom kole. Bola to svojim spôsobom veľkolepá akcia, lebo sa jej zúčastnilo vyše 1 300 pretekárov a ďalšie stovky rozhodcov a organizátorov.

Vyvrcholením osláv, popretkávaných množstvom kultúrnych a spoločenských podujatí, bola národná manifestácia v amfiteátri. Po úvodnom slove predsedu ONV a poslancu NZ Alexandra Pauloviča, prehovoril predsedu vlády SSR prof. dr. Peter Colotka, CSc. Hovoril o významnom postavení Martina v kultúrnych a spoločenských dejinách, o pestovani národných tradícií, o internacionálnych vzťahoch. V závere svojho, potleskom prerušovaného prejavu, doslova povedal:

„Nech nás udalosti, ktorých významné výročia si na našich slávnostach pripomíname, povzbudia do činorodej práce, ktorá jediná vždy bola a bude východiskom pre nový rozmach ľudského pokroku.“

Na záver vystúpili súbory zahraničných Slovákov, o. i. aj nás súbor zo Spiša a Oravy.

Organizátori osláv úspešne „zmaturovali“. Každému sa tam páčilo, mnohí sa chcú v budúcich rokoch opäť do Martina na slávnosť vrátiť.

VÁŽENÍ DELEGÁTI A HOSTIA,
VÁZNÍ KRAJANIA!

V mene Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, ako aj v mene vlastnom odovzdávam Vám vrele pozdravy od nás všetkých žijúcich na území Poľskej Ľudovej republiky a súčasne srdečne ďakujem Matice slovenskej za pozvanie na Vaše marinské slávnosti.

My Slováci a Česi žijúci v Poľsku, sme, ako viete, združení v jednom spolku, v rámci ktorého vyvíjame kultúrnu a spoločenskú činnosť. Okrem Ústredného výboru, ktorý riadi Spoločnosť ako celok, máme tri obvodné Výby: jeden na Spiši, druhý na Orave a tretí sústreduje krajanov z českého prostredia. Hlavným cieľom našej spoločnosti je kultivoval všetky pestré prvky národnej kultúry, čo realizujeme pomocou rôznych form. Jednou z týchto form sú rôzne súbory. Jeden z nich — zo Spiša a Oravy — si buďte môcť zajtra vypočuť a vidieť.

Siroká činnosť, akú vyvíja naša Spoločnosť, by nebola možná, keby nám naša strana a Ľudová vláda neposkytvala bežnú a všeobecnú pomoc. Naša strana a Ľudová vláda dôsledne realizuje marxisticko-leninskú politiku v oblasti národnostných problémov a vytvorila nám podmienky, vďaka ktorým môžeme rozvíjať našu národnú slovenskú a českú kultúru, ako aj celkovo sa zapájať do spoločenského socialistického života v Poľsku.

Naši krajania, Česi a Slováci, si veľmi vážia tieto priaznivé podmienky a zo svojej strany robia všetko, aby sa prospešne a sústavne rozvíjala celá krajina a územie, na ktorom žijú. V poslednom čase napríklad vznikol konkrétny plán rozvoja celého územia Spiša a Oravy, na ktorom práve bývajú naši krajania Slováci. Tak ako v minulosti, tak aj teraz sa naši krajania zapájajú do všetkých politických a spoločenských akcií, aby takto pomohli realizovať program pozdvihnutia tohto územia.

VÁŽENÍ DELEGÁTI A HOSTIA,
VÁZNÍ KRAJANIA!

Poľsko a Československo sú susedné a bratské krajiny. Tak v Poľsku, ako aj v Československu sa úspešne vyvíja socializmus, v rámci ktorého všetci občania bez ohľadu na národnosť získali také možnosti vývoja, o akých sme voľaleky iba snivali. Veľmi nás teší, že najmä v poslednom čase sa Vaši a naši straníci a vládní činitelia často stretnávajú. Mám tu na mysli návštevy súdruho Svobodu a Husáka, Spychalovského a Cyrankiewicza, ako aj iných. V poslednom čase bol v našom krajanskom prostredí i minister Válek.

Máme tiež zaistené bežné kontakty s Maticou slovenskou prostredníctvom Vášho Zahraňčeného ústavu. Návšteva súdruha Sirackého a Čemana v našej redakcii Život, ako aj v krajanom prostredí utvárala priaznivé podmienky pre spoluprácu medzi našou Spoločnosťou a Maticou. Rôznorodá činnosť Matice slovenskej v minulosti, ako aj dnes stretnáva sa s veľkou pozornosťou našich krajanov-Slovákov.

Dovoľte pretó, aby som Vás ešte raz srdečne a vrele pozdravil v mene nás všetkých a zaželal Vám veľa úspechov vo Vašej námahave a významnej práci, ktorej hlavným cieľom je pozdvihnúť túto prekrásnu krajinu a poskytnúť primeranú pomoc Slovákom, ktorých osud roztrúsil po celom svete.

POMNÍK BOLESLAVA CHRABRÉHO

U HNĚZDΝĚ

DÍLA SOCHAŘE MARCINA ROŽKA

Dne 30. května roku 1929, tedy před 40 lety, byla v prvním hlavním městě polského státu odhalena první monumentální bronzová socha Boleslava Chrabrého. Byla postavena na Katedrálním náměstí. Je dílem umělce, sochaře Marcina Rožka z Wolsztyna, velkopolského povstalce z let 1918-19. Toto veleddlo sochařského umění odlila jedna z varšavských hutí z bronzu, získaného ze starých carských, rakouských a pruských děl. Odhalení pomníku mělo velký význam pro polskou veřejnost. Hluboký, symbolický význam tohoto činu spočíval v poukázání na skutečnost, že s postavou Chrabrého je spojeno období mohutného rozvoje státu, jeho síly a významu. Také dnes, po tisíci letech existence našeho polského státu, obrozené lidové Polsko po poslední hrůzné válce v letech 1939 — 1945, navrací se v myšlenkách do oněch velkých dob. Všichni obdivujeme politickou moudrost Chrabrého, jeho organizační schopnosti, tvořivou iniciativu, chrabrost a neústupnou výtrvalost s níž prováděl všechny své plány, jeho prozírávý a bdělý pohled k západu, odkud Polsku a všem slovanským národům hrozil „Drang nach Osten“.

První pomník Chrabrého v Hnězdně byl brutálně zničen útočníkem v roce 1940, ale za několik měsíců bude postaven v městě Lecha nový monument Měška a Boleslava, který bude všem připomínat, že po deseti staletích jsme se opět vrátili — tentokrát už navždy — na odvěké piastovské země a k dávným hranicím. Bude také ukazatelem pro naše myšlenky a naše politické a hospodářské plány západním směrem, bude výstražným znamením, upozorňujícím na bujající západoněmecký imperialismus. Bude také trvalou památkou na Marcina Rožka, který byl za živa upálen v osvětimském krematoriu. Jeho popel rozvál vítr a nemá hrobu.

Antoni Kaczmarek

Pomník Boleslava Chrabrého v Hnězdně — bronz

Měšek a Doubravka
(Z archivních snímků pořídil A. Kaczmarek)

MÁRIA
DURČKOVÁ

ESTÓNSKA
ROZPRÁVKA

ZAKÁ-
ZANY
UZOL

Na rybársku osadu prišiel zlý rok. V jeseni bol lov slabý, do konca zimy sa komory celkom vyprázdnili.

„Co robí? — radili sa rybári. Češ na more je privčas, no ostať doma, hotová smrť.

„Predsa len skúsme šťastie“ — vrvá jeden. „Možno sa more zlútuje a pošle nám dačo do siete.“

Druhý vrvá:

„Počul som, ale neviem, či je to pravda, či len rozprávka, že sa starý Kaarel kedysi priatelil s vládkyniou mora. On by istotne vedel, ako prihlásiť ryby.“

„Keď som bol ešte malý“ — povedal tretí rybár — „rozprával ruz' môj dedo, že starý Kaarel má najmä vec, ktorou môže priviesť ryby. Poprosme ho, možno by nám tu vec posúdil.“

Kaarel byval na samom okraji osady. Bol už vermi starý a dôvod nechodiť na more keď mu rybári zaklopali na dvere, vysiel k nim a vrvá.

„Vieme po čo ste príšli, priateľa. Čečete predčasne ist na lov. More to nema rádo, ale je vám pomocné.“

Zložil si z miedia šatku a ukázal ju rybárom:

„Pozrite, na šatku sú tri uzly. Prvý vám priniesie dobrý vietor a druhý privábu ryby. No pozor, tretí uzol nerozvážajte, lebo sa stane nesťastie.“

„Sporíši sa, Kaarel!“ — vrvá rybári. „Urobíme, ako si povedal.“

Zaviesať ramá nosadili na čln a napíli plachty. Staršina vytiahol šatku starého Kaarela a vrvá:

„Rozviazeme prvý uzol.“

Rozviazol uzol. V tej chvíli zadul čerstvý vietor, napíl plachty a niesol čln na

more. Ďaleko na otvorenom mori sa čin zastavil.

„Iste sme už na mieste“ — vrvá rybári — „rozhod'me sief.“

Roztiahli sief a hodili ju do vody.

„Rozviaž druhý uzol“ — vrvá staršino-vi.

Staršina vytiahol šatku a rozviazal druhý uzol. Ledva to urobil, v mori čosi zaplieskalo, po vode sa rozbehli kruhy, plavky na sieti potrhávalo.

Rybári počkali, kým všetko neutichne a začali fašať sief. Ěste nikdy nebola taká fažká. Keď ju napokon vytiahli, ryby sa v nej až tak hemžili. Striebristé šupiny sa im blyštali na slnici, že sa nedalo hľať.

„Pekný úlovok“ — vrvá jeden. „Vďaka starcoví Kaarelovi!“

„Pekný, musí sa užnat“ — vrvá druhý — „no ak máme vydriat do jarného falu potrelujeme ēste viacie ryby.“

Poznove hodili sief, no nevytiahli už ani jednu rybku.

„To preto, že sme nerovziazali tretí uzol“ — vrvá staršina.

„Rozum sa ti čisti?“ — zvolal najstarší rybár. „Kaarel nám predsa zakázal rozviazať tretí uzol!“

„...len hľapák si nechá ujsť šťastie spred nosa“ — stal sa na svojom staršina.

„Tak je“ — vrvá rybári. „Nech už bude, ako bude, rozviaž aj tretí uzol!“

Staršina vytiahol šatku a rozviazal aj tretí uzol.

More zahľúčalo, zdvihli sa vlny, poplavky na sieti sa roztańcovali.

„To bude ryb!“ — tešia sa rybári a nedôčkavo fašajú sief. Zdá sa im vermi faž-

ká. Ale čo je to? V sieti je jedna-jediná ryba, velikánska štuka s tupým chvostom, ktorý akoby jej sekrou odfali.

„Aká ohava!“ — čuduju sa rybári a namrzení hodia štuku do člna. Slnce sa už skláňalo nad vodou, vlny sa upokojili.

Tu na stíhnutom mori zaznie zvuk rohu, ako keď pastier v dedine zvoláva čriedu a ženský hlas sa pýta:

„Všetci sú doma?“

Zvučný dievčenský hlas mu odpovedá:

„Všetci okrem bezchvostého capa“. A znova zaznel roh, ešte hlasnejšie, ešte fahejšie

Štuka sa v ľine hádže, otvára zubatú papuť, zúriu rozhadzuje ryby. Staršina ju kopol čižmou a vrvá rybárom:

„Zdvihnite kotvu. Akosi sa mi to tu nepozdáva, poďme my preč.“

Lenže čo ako sa chlapí zapierali do vesiel, čln sa ani nepohol. Ako by mu dno prirástlo k vode. Celú noc sa trápili. To hodia v zúfalstve veslá, to ich znova schytia a veslujú, no všetko mŕne.

Na úsvite, lenva sa zapálili zore, poznove zazneli ďudné hľasy:

„Všetci už vstali a prišli?“

„Všetci len capa bez chvosta ešte stále niet.“

A znova zazvocal roh, tenuto zacengali zvonce.

Ryby v ľine sa zahemžili. Zo samého spodku vyliezla podivná štuka, otvorila zubatú papuť a zaplieskala žiabrami.

„Potvora nepokojná!“ — vrvá staršina. A vtom mu blysne hlavou. Ktovie, či ju tam nevykávajú!

Schytí štuku a vyhodil z člna.

Amazonky — bojovné ženy pocházející z Áreas a nymfy Harmonie; obývaly pobřeží Cerného moře, odkud podnikaly loupežné výpravy. V jejich státě nežili muži, Amazonky pěstovaly pouze přelétavé známosti s množstvím sousedních států za účelem udržení rodu: chlapceky po narození usmrcovaly nebo vracealy otcům, holčičky vychovávaly a učily všechnu řemesla... Tolk se dočteme o Amazonkách v Malém slovníku antické kultury.

Existovaly skutečně, nebo pouze v mytologii? Řecká mytologie obsahuje však prvky převzaté ze skutečnosti. Lze říci, že ne vždy se rozchází s dějinou pravdu. O Amazonkách píší tak seriózní starožitní autoři jako Hérodot — „otec historiografie“, Strabon nebo Eforos, tedy autoři, jejichž údaje byly mnohem potvrzeny. Zmiňují se o nich také středověké kroniky z VIII. — XI. století. Sovětí archeologové zjistili nade vši pochybnost, že v oblasti Azovského moře, kde kdysi sídlili Sarmati, odehrály ženy v VI. — IV. století před naší érou úlohu vynikající. Existovaly ženy bojovnice — podle pohřebišť s hrobky těchto starožitných všechn, které byly pochovávány se zbrojí.

Tedy mýtus o Amazonkách je v určitém stupni potvrzen vědeckými faktami. Samozřejmě, archeologové, odhalující záhadu minulosti, jsou velmi opatrni, zvláště když jde o svého druhu senzace. Proto také nesmírně zajímavý nález z posledních let, který byl učiněn na Mazowši, je interpretován s mnoha pochybnostmi, i když vrhá nové světlo na dějiny tohoto území. A je to historie stejně tak zajímavá, jako senzační.

Stát žen

Dříve než představíme výsledky archeologických průzkumů, pozastavíme se chvíli nad knihou vynikajícího historika prof. Łowmiańskiego. V díle „Počátek Polska“ se autor zmiňuje o středověkých kronikách, z nichž se můžeme dovděct, že v VII., IX. a X. století existoval „stát žen“ nebo „město žen“. Období kronikami přisuzované existenci takového státu je nutno přijímat se značnou tolerancí. Stejně dobré to mohlo být století VI. nebo VII.

AMAZONKY NA... MAZOWŠI

kostry. Po podrobnějším zkoumání se ukázalo, že jsou to pozůstatky žen. Nebylo by to tak divné, kdyby ne to, že nebyly vůbec nalezeny kosti mužské.

V tom právě spočívá senzačnost nálezu a také jeho vědecký význam, který se plně ukáže teprve po ukončení průzkumu a uzavření celé otázky. Je to možné, aby v III. a IV. století ve východním Mazowši — zde jsou většinou lokalizována ona překvapující pohřebiště — vůbec nežili muži? Byla snad zde ta země Maz — země amazonek?

Dnes ještě nemůžeme bezpečně prohlásit, že ano, a zdá se, že snad vůbec nebude možno s celou odpovědností postavit takovou hypotézu. Ale podstata problému není méně zajímavá než eventuální prohlášení o tom, zda na Mazowši amazonky byly nebo nebyly.

Další otazníky

III. a IV. století byla období stěhování národů v celé Evropě. Také přes naše území se přelévala plemena, stěhující se ze severu na jih a z východu na západ. Nevyhýbala se ani Mazowsko.

Když se plemeno rozhodlo změnit místo pobytu nebo tahnout na všechnou výpravu, jako první šla vždy avantgarda. Muži nejbojovnější, nejsilnější, nejprozíravější. V osadách zůstávaly ženy, děti a zasláblí starci a mrzácí. Vysvětlení situace, kterou zastali archeologové na pohřebištích východního Mazowša nutno hledat ve sféře politicko-spoločenských poměrů, vládnoucích tehdy na našich územích.

Když muži například vytáhli do boje, mohlo se lehce stát, že se oddíl nevrátil z výpravy. Nebo muži mohli zapomenout na ženy, které zůstaly ve vzdálených osadách a založit osady nové.

Proč však byly na pohřebištích pochovávány pouze, nebo téměř pouze ženy? Můžeme to interpretovat následovně: muži v osadě platili za neplnohodnotné jedince protože to nebyli bojovníci. Nebo bylo pohřbívání na kmenovém pohřebišti výsadou žen — manželek bojovníků?

Přirozeně, kdyby archeologové odkopali v blízkosti ženských pohřebišť pohřebiště mužské, hypotéza o „země žen“ by byla okamžitě vyvrácena. Bylo by totiž jasné, že jde o zvláštní zvyk který by musel mít precedens. Avšak pohřebiště specificky mužské doposud nebylo nalezeno!

Otažníky jsou tedy i nadále aktuální. Bylo Mazowši, i když jen krátkou dobu, státem slovenských amazonek? Nebo muži vytáhli prostě do boje? Nebo vyhledat nové místo pro osadu, a nevrátili se?

Obě otázky jsou pro vědce snad stejně atraktivní. Diskuse o pohřebištích východního Mazowša trvá dál. Známý archeolog dr. Andrzej Kempisty reprezentuje názor, že nevyvratitelně potvrzení jedné či druhé domněnky může přinést pouze další průzkum. Avšak nechybějí ani zástanci teze o existenci „státu žen“, stejně romantické jako senzační.

Marcin Willmann

A hned nato, kdesi hluboko, možno až tam na dne mora, ktosi zatleskal a veselo zakřícal:

„Pozrite, pozrite, bezchvostý cap sa bezpečne vracia domov!“

Rybári viac nepočuli. Strhol sa strašný vietor, vlny zahučali, čln schytilo a nieslo po mori.

Celý deň krúžili rybári po rozburených vlnách. Niekoľko čln vyletel do výšky, akoby stúpal k oblakom, inokedy sa prepadol hluboko dolu, len-len že nie na dno mora. Na takú búrku sa ani starci nepamätali.

Podvečer ich prihnalo ku skalnatému ostrovu.

„Co je to za ostrov? Kam nás to more zaneslo?“

Tu vydle spoza skaly drobný starček, brada až po samú zem.

„Je to ostrov Chiu-maa“ — vraví im. „Nie div, že ho nepoznáte, dobrovolne sem zriedkakto pripláva.“

Zaviedol rybárov do drevenej chalupy za skalami, zohrial ich, nachoval a potom vraví:

„Kto ste a odkiaľ? A prečo ste vysli predčasne na more?“

„Museli sme. Komory sú prázdne, v osade hlad“, — vravia rybári. A povedali mu, čo sa im prihodilo. Jedno však zamíľali, že roviazali aj tretí, zakázaný uzol na šatke starého Kaarela.

Starček ich vypočul a vraví:

„Pežnal som kedysi Kaarela. Smely a mudy rybár. Na mori bol ako doma. Viete, kam poslal váš čln? K pasienku morské vladárky, pásavajú sa tam jej ryby. Lenže tie sú prefikanejšie, nedajú sa chytit. Do vašej siete sa dostali ryby, čo

zdaleka prichodia obživíť sa pri vladárkiných kŕdloch. Len neviem pochopíť, ako sa dostala do vašej siete bezchvostá štuka“.

Rybári mlčia, tažko im je na duši. A búrka neuticha. Vietor zavýja v komíne a voda strieka až do oblôčkov chalupy. Vidieť, že nepohoda potrvá.

Starec uložil rybárov na staré siete a oni tvrdě pospal. Keď ich zavčas ráno zbudil, búrka za oblokmi až tak revála, vlny rachotili na skalách.

„Ako sa dostaneme domov?“ trápi sa rybári. „Deti nám hľadajú.“

„Pomôžem vám“, vraví starček, „može mi dať satek starého Kaarela.“

Staršina s nechutou vytiahol šatku a podal mu ju.

Starček hľadí, hľavou pokyvuje. „Raz som už videl túto šatku a pamäťam, že boli na nej tri uzly. Vrávite, že dva ste roviazali, no kde je tretí?“

Co malí rybári robili? Ku všetkemu sa priznali.

Starček sa zachmúril: „Plán ste vy náromníci! Starého Kaarela ste nepocitili a mňa ste chceli oklamat.“

Rybári sa zahamili, hľavu ovesili.

„No, vidim, že ste už aj tak dosť potrestaní“, — vraví starček. „Pre starého Kaarela a pre vaše drobné deti vám pomôžem.“

Vzal šatku, spravil na nej uzol a riekoł:

„Pričinete sa, aby vaše slovo bolo odteraz také pevné, ako tento uzol!“

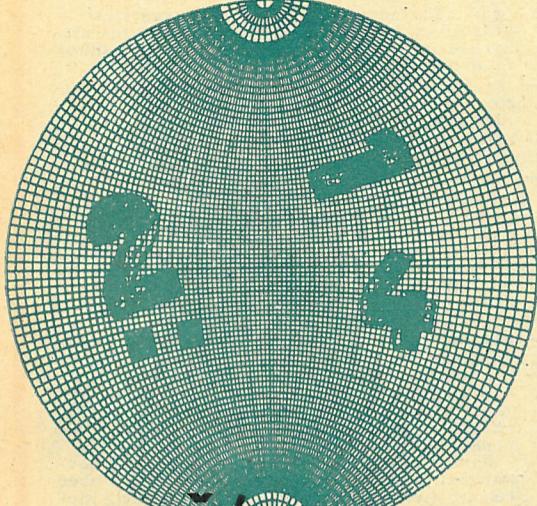
Zatiahol šatku a v tej chvíli vietor za oblokmi stielol a vlny si hľali na more. Čeště v ten deň sa dostali rybári do osady. A rýb im vystačilo až do jarného fahu.

L'UDIA • ROKY UDALOSTI

SEPTEMBER - ZÁŘÍ

- 1.IX.1882 — v Poľsku vznikla prvá revolučná strana I. Proletariát.
- 1.IX.1939 — Nemecko prepadi Poľsko. Začala sa II. svetová vojna (1939-45).
- 1.-3.IX.1939 — boje v Tučobských lesoch.
- 1.-7.IX.1939 — hrdinská obrana Westerplatte.
- 1.IX.1943 — I. Kościuszkoova pešia divize odišla na front. Vznikla II. pešia divize J. Dabrowského, ktorá zložila príslušnú 11.XI.1943.
- 1.IX.1944 — Slovenská národná rada prevzala moc na území oslobodenom SNP a vyhlásila Československú republiku.
- 1.-2.IX.1949 — na zlúčenom Kongrese 11 organizácií — účastníkov boju za nezávislosť a antifašistických bojovníkov — vznikol Zväz bojovníkov za slobodu a demokraciu.
- 2.IX.1943 — Gestapo zavraždilo Janka Krasického „Kazika“, predsedu ZWM spoluorganizátora Gvardie Ludovej v období okupácie.
- 2.IX.1945 — bola proklamovaná Vietnamská demokratická republika.
- 2.IX.1945 — bezpodmienčná kapitulácia Japonska. Koniec II. svetovej vojny.
- 3.-5.IX.1959 — zasadil I. celoštátny zjazd roľníckych krúžkov.
- 4.IX.1809 — narodil sa Juliusz Słowacki, popri Adamovi Mickiewiczovi najvýznamnejší poľský básnik a dramatik (um. 3.IV.1849).
- 4.IX.1837 — Samuel Morse (1791-1872) vynálezca telegrafu poslal prvy telegram.
- 4.IX.1843 — narodil sa Ján Levoslav Bella, slovenský hudobný skladateľ (um. 25.V.1936).
- 5.IX.1735 — narodil sa Johann Christian Bach, vynikajúci nemecký hudobný skladateľ (um. 1.I.1782).
- 5.IX.1919 — padol v boji za občianskej vojny V. I. Čapajev, jeden z najslávnejších veliteľov Červenej armády (nar. 9.II. 1887).
- 5.IX.1944 — v bojoch SNP okupanti ustupujúci pred povstalcami vypálili hrdinský sa brániacu obec Telgart (teraz Svermov). Bojo Telgart, ktorý bol vstupnou bránou na Horehronie, bol jedným z najurputnejších v SNP.
- 6.IX.1522 — Fernan Magalhaes, veliter španielskej námorej expedície, prvý raz preplával okolo sveta.
- 6.IX.1944 — dekrét PVNO o pozemkovej reforme. Popri nacionálizácii tovární a baní najdôležitejší prvek revolúcie v Poľsku.
- 6.IX.1944 — začiatok boju sovietskych vojsk o Dukelský priesmyk, ktorých sa zúčastnil aj 1. česko-slovenský armádny sbor v ZSSR.
- 8.IX.1943 — v Berline bol popravený Július Fučík, český národný hrdina, významný komunistický pracovník, novinár, spisovateľ, vyznamenaný československý rada mieru im. Memoriam (nar. 23.XII.1903)
- 8.IX.1814 — narodil sa Antonín Dvořák, slávny český hudobný skladateľ (um. 1.V.1904).
- 9.IX.8128 — narodil sa Lev Nikolajevič Tolstoj, jeden z najväčších ruských spisovateľov, autor svedomitoznamenných románov: Vojna a mier, Anna Kareninová a ďalších (um. 20.XI.1919).
- 9.-22.IX.1939 — Bitka nad Bzrou.
- 9.IX.1944 — oslobodenie Bulharska.
- 11.IX.1887 — narodil sa Feliks Dzierżyński, poľský revolucionár, popredný predstaviteľ bolševickej strany a jeden z najbližších spolupracovníkov V. I. Lenina (um. 20.VII.1926).
- 12.IX.1944 — III. brigáda AL v bitke pri Ewine v radomských lesoch zapríčinila Veľké straty jednotkám wehrmachtu SS a stiahla sa do Kruszyňských lesov.
- 12.IX.1959 — druhá kozmická raketa vypustená v ZSSR dopravila na Mesiac štátny znak Sovietskeho zväzu.
- 12.IX.1959 — vyplával prvý na svete atómový ľadoborec Lenin.
- 13.IX.1944 — vojska 1. čs. armádneho sboru v ZSSR pod velením gen. L. Svobodu prelomili nepriateľskú obranu na sever od Dukla.
- 13.-14.IX.1944 — sovietske a poľské vojská oslobodili pravú časť Varšavy — Pragu.
- 15.IX.1867 — narodil sa Peter Bezruč, vln. menom Vladimír Vašek, český revolučný básnik (um. 7.II. 1958).
- 16.IX.1866 — v Revúcej bolo otvorené prvé slovenské gymnázium.
- 16.-19.IX.1944 — bitka AL v Suchedniowských lesoch.
- 17.IX.1913 — narodil sa Andrej Halas, národný buditeľ, zberateľ slovenských Ľudových piesní, folklórista, spisovateľ a publicista (um. 4.IV. 1913).
- 17.IX.1940 — Nemci popravili v Palmiroch, v severovýchodných končinách Kampinoského pralesa, pri Varšave, 198 osôb. V rokoch 1940-43 fašisti zavraždili v Kampinoskom pralese vyše 20 tisíc osôb.
- 17.IX.1944 — v Banskej Bystrici sa uskutočnil zjazd Komunistickéj strany Československa a Sociálnych demokratov.
- 19.IX.1849 — narodil sa Josef Boleslav Pecka-Strahovský, český básnik a spisovateľ, priekopník socializmu (um. 25.VI.1897).
- 19.-21.IX.1956 — VIII. plénum ÚV PZRS zvolilo Władysława Gomuľku za prvého tajomníka ÚV PZRS.
- 20.IX.1912 — narodil sa v Smižanoch (okr. Spišská Nová Ves) kpt. Ján Nálepka, učiteľ a osvetový pracovník, slovenský bojovník proti fašizmu, hrdina Sovietskeho zväzu. Padol v bojoch o mesto Ovruc v ZSSR 16.XI.1943, ktoré osloboobil 1. samostatný československý partizánsky oddiel dňa 21.IX.1943.
- 20.IX.1944 — Sovietske a československé vojská oslobodili po tažkých bojoch mestečko Duklu.
- 20.-23.IX.1946 — KNE schválila zákon o 3-ročnom pláne ekonomickej znovučinnosti Poľska v období 1947-49. Plán bol splnený pred terminom.
- 21.IX.1888 — narodil sa Martin Benka, významný slovenský maliar, národný umelec.
- 24.IX.1859 — narodil sa Ludwik Waryński, poľský a medzinárodný revolucionár, spoluzakladateľ I. Proletariátu. Odsudíny v procese 29 stranických činiteľov na 16 rokov nútenej práce, umrel 13.III.1889 vo Väzení.
- 25.IX.1906 — narodil sa D. D. Sostakovič, jeden z najväčších sovietskych hudobných skladateľov.
- 26.IX.1849 — narodil sa Ivan P. Pavlov, veľký ruský fiziológ (um. 27.II.1936).
- 27.IX.1939 — po štyri týždne trvajúcom hrdinskem boji kapitulácia Varšavy.
- 28.IX.1898 — vznikla medzinárodná organizácia robotníckej triedy — I. Internacionál.
- 28.IX.1944 — konštituoval sa zväz boja mladých.
- 29.IX.1822 — narodil sa vo Veličnom na Orave Peter Bohún, najväčší slovenský maliar minulého storočia, národný buditeľ (um. 20.V.1879 v Bialej v Poľsku.)
- 29.IX.1944 — bitka AL pri Gruske.
- 30.IX.1937 — vypukol antisanačný štrajk poľských učiteľov.
- 30.IX.1938 — západné mocnosti Veľká Británia a Francúzsko uzavreli v Mnichove zradní a potupnú dohodu s fašistickým Nemeckom a Talianskom o okup

SVET

V ČÍSLACH

Dnes, keď sa veľa hovorí o prečlenení Zeme a svet strášia číslami, ktoré ukazujú, že Zem nedokáže v najbližšom čase užiť ustanovené rastúci počet obyvateľov, bude azda vhodné porovnať niektoré zaujímavé čísla a údaje.

Celý zemský povrch meria 510 mln km², z čoho pevnina zabera asi 149 mln km², more 316 mln km². Svetový oceán je teda dva a polkrát väčší ako pevnina. Ak odrážame od 149 mln km² územia a oblasti, ktoré nemožno hospodarsky využiť, ostane asi 136 mln km² kultúrnej pôdy. Z toho je 40% úrodná pôda, 30% lesy, tropické pralesy a sibírska tajga a 30% neproduktívnej pôdy.

Z celkovej plochy 149 mln km² zberajú: Európa 5 mln km² (okrem ZSSR), ZSSR 22 mln km², Austrália a Oceánska dovedna 8,5 mln km², Ázia 28 mln km² (okrem ZSSR), Afrika 30 mln km² a Amerika 42 mln km². Zvyšok 14 mln km² tvorí Arktída a Antarktída.

Najhustejsie zaľudneným svetadielom je Európa so 668 mln obyvateľov a s priemernou hustotou 59 obyvateľov na 1 km² (r. 1954) vrátane ZSSR. Ak berieme Európu bez ZSSR, má na 1 km² 89 obyvateľov, teda najväčšiu hustotu obyvateľov zo všetkých svetadielov. Áziu obýva na 1 km² 64 obyvateľov; v celej Amerike žije na 1 km² 11 ľudí (v Strednej a Severnej Amerike 12 a v Južnej 9,1 obyvateľa), v Afrike žije, tak ako v ZSSR, na km² 10 ľudí. Najmenej zaľudnená je Austrália a Oceánska, kde bývajú na km² len 2 ľudia. Najviac ľudí žije v Ázii 1 783 mln (r. 1964), v Európe bez ZSSR 440 mln, v ZSSR žilo v r. 1964 228 mln obyvateľov, v Afrike 304 mln, v Amerike 448 mln a v Austrálii a v Oceáni 17,1 mln obyvateľov. Celkovo na Zemi r. 1964 žilo 3 220 mln ľudí. V roku 1954 mal svet 2 652 mln obyvateľov. Za desať rokov vzrástol ich počet o 568 miliónov. Ročný prírastok bol 50 — 60 mln obyvateľov. V budúcnosti sa počet obyvateľov v r. 1970 odhaduje na 3 573,1 mln a pre rok 1980 je odhad 4 267,9 mln.

Najviac štátov s veľkou hustotou obyvateľstva má Európa

Najhustejsie zaľudnené nielen v Európe, ale aj na svete, je Holandsko s priemerne 365 ľudmi na 1 km². Belgicko má 307, Japonsko 265, India 155, ČSSR 111, Portugalsko 100, Čína 93, Kanada 20. Švédsko 17, ZSSR 10, Island 1,8 obyvateľa na km².

ZSSR mal v roku 1965 celkovo 230 508 000 obyvateľov s priemernou hustotou 10 ľudí na km². V európskej časti žilo 31 ľudí na km² a v ázijskej iba 3,3 obyvateľa na km². Najhustejsie bola zaľudnená Moldavská republika s 99 ľuďmi na km² (1965), najmenej Turkmenská republika s 3,9 obyvateľov na km². Tieto čísla uvádzame preto, že ukazujú na veľmi malé osídlenie niektorých oblastí, čo značí, že ZSSR užívá v budúcnosti milióny ľudí a nebude tak skoro prečlenený. Podobná situácia je aj v Južnej Amerike. Juhoamerické štáty majú priemernú ľudnosť veľmi nízku. Najviac ľudí žije na 1 km² v Ecuádore — 19 na km², v Peru napríklad 9,1 a v Argentíne 8 ľudí na km². Tieto štáty môžu užiť ešte milióny ľudí, pravda, ak budú racionálnejšie hospodáriť, ak sa pôda bude osievat obilninami a plodinami, ktoré ľudia potrebujú na živobytie, a neostane ležať úhorom a slúžiť iba ako

pastviny. Potom by Južná Amerika mohla užiť ďalšie milióny ľudí a zvýšila by sa aj úroveň výživy obyvateľstva. Vedľa ēte dnes sú v Južnej Amerike majitelia mnohotisícových hektárov pôdy, ktorí nechávajú spásas státnicovými štátami hovädzieho dobytku a oviec, a nevyužijú ju na výrobu hľadaných obilnín. A hoci sa tam nehospodári racionálne, Argentína je na treťom mieste za USA a Kanadou. v rebríčku štátov, ktoré vyvážajú obilie. Podobné možnosti sú aj v Austrálii. Ak počítame, že obývaná plocha Zeme je 136 miliónov km², bola jej priemerná hustota r. 1964 len 24 ľudí, čo je oveľa menej ako v krajinách, kde žije na km² vyše 100 aj viac ľudí.

Najmenej zaľudnené oblasti sú v severnej časti Severnej Ameriky, celá Európa a Ázia, potom pásma stepí a púšti vo vnútorné Ázii a veľká soľná panva v USA. Ale patrí sem aj oblasť Konga a Kalahari v Afrike, v Arábii Irán, juhoamerické pampy a pásma juhoamerických pralesov. Všetky tieto malo zaľudnené oblasti majú rozlohu 100 miliónov km².

Tažko možno v budúcnosti rátať s obývaním krajín večného ľadu, Arktídy a Antarktídy. Tropické kraje majú príaznivé podmienky. Prikľudom veľkého zaľudnenia v tropických oblastiach je ostrov Jáva, ktorý patrí medzi najhustejsie zaľudnené krajiny na svete a jeho priemernú hustotu nepredstihlo ani Holandsko s 365 obyvateľmi na km². Popri 100 mil. km², ktoré sú zaľudnené veľmi málo a kde žije na km² ani nie jeden človek, sú krajiny „preplnené“. Patrí k nim Indija, juhovýchodná a severovýchodná Čína a Japonsko. K husto zaľudneným oblastiam sa ráta aj Európa na juh od 61. s. š. a Severná Amerika s východnými oblastami USA. Tieto oblasti, ktoré sú väčšie ako dve Európy, obývajú dve tretiny ľudstva. Pričin je niekoľko. V Ázii to bola predovšetkým úrodnosť pôdy, zatiaľ čo v Európe, najmä strednej a západnej, spôsobil väčšie zaľudnenie rýchlo sa rozrastajúci priemysel. V východnej a juhovýchodnej časti USA pôsobili obidve zložky, poľnohospodárstvo, ktoré zvyšovalo racionálnosť, aj priemyselný rozvoj, podmienený bohatými nerastnými darmi prírody. Vyše 200 ľudí na km² žije vo všetkých priemyslových oblastiach Veľkej Británie, v Belgicku v oblastiach veľkomiest je

ľudnosť niekoľko ľudí na km². Aj v NSR, najmä v Porýnsku a vo Vestfálsku je veľká hustota obyvateľstva. V Holandsku sú najhustejsie zaľudnené oblasti okolo hlavného mesta pri Amsterdam, potom pri Haarleme a Utrecht. V ČSSR je najhustejsie obývané priemyselné Ostravsko, stredné a západné Čechy s okolím Plzne a v Taliansku Pádska nížina, ktorá zaberá územie veľké asi ako Slovensko. Aj v severnom Francúzsku vyvolalo väčšie zaľudnenie nerastné bohatstvo, priemysel a úrodná pôda. V Afrike je husto obývané údolie Nilu, v Indii Ganges, v Číne Chuengchu a Jang-c'-iang.

Priklady husto obývaných oblastí, kde žije na km² 100 až 200 ľudí, by bolo možno uviesť ēte zo západnej a strednej Európy, Talianska, z niektorých oblastí na Pyrenejskom poloostrove, z Prednej Indie, Číny, Japonska a USA. Pretože obyvateľov Zeme každým rokom pribúda asi o 60 miliónov, vznikajú obavy z prečlenenia sveta. Nazdávame sa však, že sú prehnané, pretože Zem dokáže užiť za predpokladov, v akých žijeme my sami, najmenej 10 miliard ľudí. A to je počet, ktorý by ľudstvo pri dnešnom tempe rozvoja populácie dosiahlo asi v roku 2050. A potom je ēte niekoľko možností, ktoré umožňujú vytiažiť z pôdy toľko, že prečlenenie sveta ešte nehrozí. Priemerná úroda z jedného hektára je dnes asi 10 q, ale racionálizáciou poľnohospodárstva možno dosiahnuť až 20 q. Mechanizácia poľnohospodárstva umožní rozšírenie pôdy vhodnej na obrábanie, a tak sa niekoľkonásobne zvýši produkcia obilnín a chov domácich zvierat. Dodnes neobrobene plochy dajú po umelom zavodení novú pôdu. More môže užiť až sedem miliárd ľudí. Už dnes sa chlieb pokusne vyrába z usušených a rozmolených morských rias. Múka z vodných rias sa dáva ako prídatok do krmiva pre poľnohospodárske zvieratá.

Najmä trópy, celá Amerika, ZSSR a Austrália sú krajiny, v ktorých je pre výživu Zeme toľko možností, že prečlenenie zemegule nie je ešte tak blízko. Prečlenené môžu byť iba niektoré oblasti, ako to bývalo a je aj dnes v Indii, nie však celý svet. Preto sa nazdávame, že obavy z prečlenenia sveta sú predsa len zvličené.

Dr. Oto Oliva

NAJ...

NAJ...

NEJ...

NEJ...

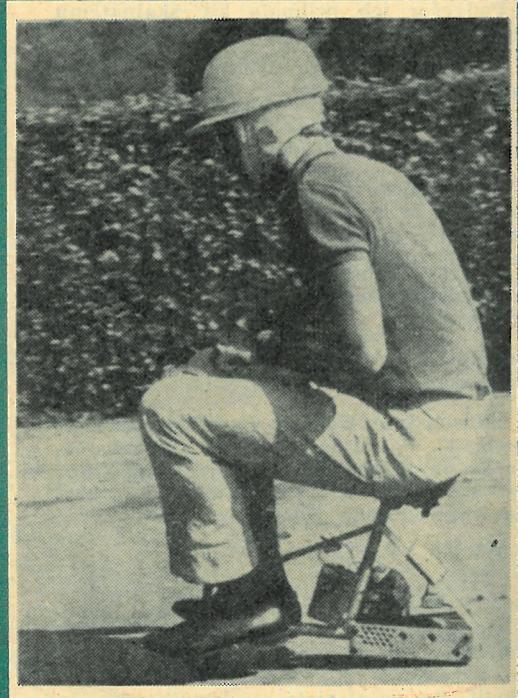
NAJPODIVUHODNEJŠÍ MOST NA SVETE

Ak sa chce obyvateľa juhošpanielskych dediniek navzájom navštiviť, neobiade sa to bez krikolomného artistického výkonu. Muži, ženy a deti musia prejsť cez rieku Seguru po najpočivuholodnejšom moste na svete. Celý most totiž tvoria len dve silné lana napnuté cez rieku. Vyzerá to divoko, je to nebezpečné, ale pre obyvateľov obidvoch obcí vzdialených od seba len niekoľko desiatok metrov je to jediná možnosť, ak si nechce vybrať bezpečnejšiu cestu po kamennom moste, čo však znamená pätnásťkilometrovú okruhu.

NEJMENŠÍ MOTOCYKL NA SVĚTĚ

Nejmenší motocykl na světě si sestrojil amatérský konstruktér Philip Gloor z Burgdorfu ve Švýcarsku. Motocykl má průměr kol jen pět a půl centimetru a modelářský motor o obsahu 5 ccm dává miniaturnímu vozidlu rychlosť 20 km za hodinu. Největší součástkou motocyklu je baterie, upevněná před motorem. Aby neporušil dopravní předpisy jezdí konstruktér nejménšího motocyklu ulicemi města s předepsanou motoristickou přílbou na hlavě.

TEN PRAVÝ DOM

Voz, ktorý zastal pred kanceláriou sprostredkovateľa pozemkov Aaronu Hackera, mal newyorské číslo. Aaron ho však nepotreboval vidieť, aby sa presvedčil, že majiteľ auta je v uliciach Ivy Cornersa cudzincom.

Muž vystúpil.

V pravej ruke držal zložené noviny. Bol to zavádzaný chlapík, na sebe mal svetlý oblek a pod pažuchami veľké tmavé kruhy od potu. V slnkom rozplánej tvári boli jasné a chladné úzke oči.

— Pán Hacker?

— Ano, sir, — Aaron sa usmieval. — Čo môžem pre vás urobiť?

Tučný muž sa ovieval novinami: — Našiel som vaše meno v rubrike „Predaj pozemkov“.

— Nechcete sa posadiť, pán...?

— Waterbury. — Nemám veľa času, pán Hacker.

— Prirodzene, pán Waterbury.

— Ide o dom, ktorý stojí na pokraji mesta.

Aaron potriesol hlavu a sucho sa zasmial. — Áno, viem. Listoval vo svojich papieroch a po chvíli ponadal zákazníkovi záznam:

„Pravý koloniálny štýl. Osem izieb, dve kúpeľne, automatické vykurovanie olejom, priestrané verandy, stromy a kríky. Obchody a škola v blízkosti. 75 000 dolárov“.

— Ešte vždy máte záujem?

Muž sa nepokojne zahniezdil na stoličke. — A prečo nie?

Aaron sa poškrial: — Mal by som lepšie domy...

— Moment, prosím! — Tlstoč sa zatváril urazene. — Chcete ho vôbec predať?

— Môj milý pane, tento pozemok mám už v zánamoch vyše päť rokov, — usmial sa Aaron. — A rád by som sa ho konečne zbavil. Vzal som ho do predaja iba kvôli starej Sadie Grimesovej.

Aaron si vzal cigaretu, ale iba ju krútil medzi prstami.

Pred piatimi rokmi keď jej zomrel syn, rozholila sa dom predať. Predajom poverila mňa. Nemal som k tomu veľkú chut', verte mi. Tá stará babička nie je hodná ani 10 000 dolárov...

Tlstoč očervenal. — Ani desať? — To je škoda, — povedal Waterbury a prostodúšne sa usmial: — A pritom sa mi tak páči. Bol by to... neviem ako vám to vysvetliť... poste ten pravý dom.

Potom vstal: — Pôjdem k pani Grimesovej a pokúsím sa jej cenu vyhovoriť. Možno, keď sa pokúsi niekoľko cudzí...

Aaron Hacker rozhodil rukami: — Snáď máte pravdu. Ale dovolte mi, aby som najprv Sadie Grimesovej zavolal.

Waterburyho kabriolet pomaly šiel tichými ulicami. Zastavil pred polorozpadnutým dreveným plotom. Otvorila mu malá, zavalitá pani.

— Vy ste pán Waterbury? — povedala. — Aaron Hacker mi oznámil, že pridete.

— To som ja, — povedal tlstoč, usmievajúc sa.

— Nechcete ísť ďalej? Dala som už do chladničky limonádu. Len si, prosím nerobte žiadne nádeje, pán Waterbury.

— Veď uvidíme, — odpovedal muž milo a nasledoval ju.

Vstúpil do štvorcovej obývacej izby s tažkým barokovým nábytkom. Stará pani hned podišla k hojdaciemu kreslu a zostala v ňom nehybne sedieť. Vráskavé ruky mala tuho zapäť.

Tlstoč si odkašľal. — Pani Grimesová, práve som sa rozprával s vašim sprostredkovateľom...

— To už viem, — skočila mu do reči. — Aaron je tlstoč. Svoje rozhodnutie nezmení.

— Ach, pani Grimesová, už ani neviem, či to bol môj úmysel... Chcel som sa s vami len trochu porozprávať.

Obrátila sa dozadu a hojdacie kreslo sa rozkolísalo.

— Rozprávajte, neokúňajte sa.

— Áno... — utrel si tvár vreckovkou. Som obchodníkom, pani Grimesová, a navyše starý mládelec. Dlhom som pracoval a našetril si pekný majetok. A teraz by som si chcel odpočínuť. Ivy Corners sa mi páči.

— No a?

— A?

— A keď som išiel dnes cez mesto a uvidel som tento dom... Zdá sa mi — že je to skutočne ten pravý.

— Aj mne sa páči ten dom, pán Waterbury. Preto zaň žiadam primeranú cenu.

Waterbury zamžikal očami. — Primeranú cenu? Ale, pani Grimesová, ten dom nie je dnes hoden viac ako...

— Tak teda koniec, — prerusila ho stará pani. — Ak nechcete... Do videnia, pán Waterbury!

Vstala a dala najavo, že môže odísť. Ale Waterbury sa nepohol: — Ešte chvíľku, pani Grimesová, — povedal. Je to pochabé, ale súhlasim. Zaplatím, čo si žiadate.

Dlhú chvíľu sa naňho uprene pozerala. — Dobre ste si to rozmysleli, pán Waterbury?

— Rozmysleli. Peňazí mám dosť. Súhlasim s cenou.

Usmiala sa. — Limonáda je už iste dosť studená. Prinesiem vám z nej za pohár — a potom vám porozprávam o tomto dome.

Dychtivo nalial do seba ťažkú tekutinu.

— Tento dom, — povedala a posadila sa opäť pohodlne do kresla, — je majetkom mojej rodiny od roku 1802. Každý člen našej rodiny sa narodil tam hore v spálni. S výnimkou môjho Michaela, — dodala zachmúrene. — Michaelov otec zomrel, keď Michaelovi bolo deväť rokov. Michaelov otec veľmi chýbal. A ako rástol, stal sa, bože, áno, divoký... Keď zložil skúšky na High School, odšiel z Ivy Cornersa preč, do mesta. Proti mojej vôle! Čo začal v meste, neviem. Ale úspech musel mať — posielal mi totiž pravidelné peniaze, — oči sa jej zarosili. — Deväť rokov sám ho nevidela. Áno, nebol to pre mňa ľahké. Ale ešte oveľa horšie bolo, keď prišiel domov... Objavil sa zrazu v noci. Bol chudý a zostarnutý. Batožinu nemal nijakú, iba malý čierny kufrík. Keď som mu ho cheela vziat, takmer ma udrel — mňa, svoju vlastnú matku! Celú noc som ho vtedy počula plakať.

Na druhý deň ma poslal z domu preč. Iba na párodní — má vraj dákú prácu. Keď som sa podverčer vrátila, malý kufrík zmizol.

Tej noci prišiel do našho domu nejaký muž. Počula som v Michaelovej izbe hlysy a pokúsila sa načúvať. Ale počula som len krik a vyhľážky, a...

Zmlkla a ramená jej poklesli.

— A nato výstrel, — pokračovala. — Keď som vošla do izby, oblok bol otvorený a cudzinec zmizol. A Michael — ležal na dlážke. Bol mŕtvy.

Kreslo zaškrípalo.

— To všetko sa stalo pred piatimi rokmi, — povedala. Michael a ten druhý sa dopustili zločinu. Ukradli veľa tisíc dolárov. Michael vzal peniaze a utiekol s nimi. Skryl ich niekde v tomto dome. Potom ten druhý prišiel za mojím synom. No keď zistil, že všetky paniaze zmizli — môjho chlapca zastrelil.

Dvihla hlavu: — A preto som dala tento dom na predaj. Za sedemdesaťtisíc dolárov. Vedela som, že vrah môjho syna sa sem vráti. A bude chcieť kúpiť tento dom za každú cenu. Bude chcieť za dom zaplatiť veľa, príliš veľa peňazí.

Tiško sa kolísala sem a tam.

Waterbury položil prázdný pohár pred seba a obližol si pery; jeho oči už ledva rozoznali obrys knísačky sa starej dámy. Hlava sa mu bezvládne kívala z boka na bok.

— Bah! — povedal. — Aká je tá limonáda horká...

Podla poviedky HENRYHO SLESARA

Belgie

Ani väšnivé veľké libání policii nevadí. Přísnější je zákon na ty, ktorí nezavírajú nebo nezastírajú okna (trest je od 8 dní do 3 let vžením a k tomu ještě od 18 do 20 tisíc belgických frankov pokuty). Policie se přísně dívá na koupání bez plavek.

Dánsko

Veľké libání je dovolené, pokud neprekáže dopravu. Dovolené je kúpanie bez plavek na vzdálených plážach. „Láska“ se stejným pohľadom je dovolená starším od patnácti rokov.

Velká Británia

Projevy lásky sú pred očima iných dovolené, pokud to někomu nezačne vadit.

Francie

Každý, kdo má víc než 15 rokov má právo „milovať“ každého, kdo má tiež víc než 15 rokov. Libání je dovoleno na veľkých miestach mimo mesto, kde je to „neslušné“.

Tunisko

Zakázaný je miniskirt a milostné „romance“ Tunisane s cizinci. Ale Tuniskeňanom je dovolená láska s cizinkami. Dovolená je „láska“ k inému pohlaviu, v tejto zemi však rozšírená.

Holandsko

Za každý prestrepek proti veľkému „mravnosti“ je pokuta až 300 zlatých alebo vězení. Ovšem hranice veľké „mravnosti“ závisí od smýšľení policie, akož i od zvyků v rôznych oblastach. Katolícky jih je veľmi písny, do-

Francie

konec i bezelstný dotek je pokutován. V určitých miestach Brabant a Limburg nesmiejú muži a ženy plavat vedľa seba.

Švýcarsko

Veľkonočné dovolenie, pokud vás soused nežaluje. Snásenlivost není stejná v všetkých oblastach. Väčšia je v turistických strediscích, menšia v zapadlých koutech.

Španielsko

Do roku 1950 sa muži smeli kúpať len v plavkách, ktoré zakrývaly celé telo. Ženy mohou nosiť bikini teprve od roku 1963. Libání je dovoleno v automobilech, ale ne na pláži.

Rakousko

Milenci, ktorí na veľkých miestach „zašli približne daleko“, mohou byť odsouzeni do vězení od 8 dní do 6 mesiacov. Ale „približne daleko“ sa v každej oblasti rozlišuje. Zakázaná je „láska“ se stejným pohľadom.

Švédsko

Že si švédské dívky mohou dovoliť vše, je omylem. Ve Švédsku je došt měšťanský mrav. Ten, ktorý sa približne volne chová, môže byť pokutován 500 korunami. Zakázaná je brát v podnájme, ktorí nejsou manželé.

ZASMÉJ SE

Dve pŕstelkyně:

— Teď, když jsem provdala dcérku, budu si moci konečně odpočinout.

— Samozrejme, ale když nebude babička.

Hlídka k novému vězni:

— Moc se divím, že jste se do stal do kriminálu.

— Pocházdíte z takové dobré rodiny...

— Bohužel, nebylo k tomu příležitudo!

Dva páni hovoří o známém:

— Jeho manželka není jedinou ženou, kterou miloval, ale určitě jedinou, která ho donutila, aby to dokázal.

Do podniku přichází elegantní muž, sedá si k baru a prosí barmanku:

— Budete tak laskava a řeknete mi, až budu mit dost.

Mladý muž se ptá přítel:

— Kdy odesíti hosté domů?

— Až se zlámala vývrta.

Moderní novorozencí říká druhému novorozenci:

— Toužím po tom, abych byl kremýz z lávky. Má už dost toho popele z cigaret, který mi stále padá na tvář.

Tři harceri hlásí vedoucímu, že splnili dobrý čin:

— Pomohli jsme jedné starší paní přejít velmi rušnou ulici.

— To je velice hezké, ale proč až tři?

— Protože ona nechtěla vůbec jít!

Kdy se končí medový měsíc?

— Když manžel sundá manželku z podstavce a zařadí ji do rozpočtu.

Otec, Američan, se ptá synka, který si hraje:

— Co stavíš z těch karet? Domének?

— Ne, banku.

Pokročilý věk u ženy začíná tehdy, když úzký pas a široká mysl si začínají vyměňovat místo.

VOLNÁ a ZAKÁZANÁ láska</h2

ÚČASTNÍCI SNP V NOWOM TARGU

Z iniciatívy Československého kultúrneho strediska vo Varšave a OV PZRS v Nowom Targu pricestovali dňa 31. augusta 1969 do Nowotarského okresu predstaviteľia Zväzu protifašistických bojovníkov: dr. Ján Pončan — známy slovenský básnik a spisovateľ, inž. Jozef Krčák — člen predsedníctva federativného a slovenského Zväzu protifašistických bojovníkov, a Ladislav Beňo — člen slovenského výboru ZPB. Hosti sprevádzal zástupca riaditeľa CKS Michal Choluj. Úlohu hostiteľov zastávali tajomníci OV PZRS ss. Barbachen a Sataľa, ako aj predstaviteľia PONV a Okresného výboru ZBOWiD. Z KSCaS hostov sprevádzal predseda ÚV Ján Molitoris.

Hlavným bodom programu pobytu hostí zo Slovenska bolo stretnutie s aktivistami ZBOWiD a s účastníkmi Slovenského národného povstania a bývalými vojakmi Československej armády,

ktorí bývajú v Nowotarskom okrese. Na stretnutie prišlo až 26 účastníkov spoločných bojov za oslobodenie Slovenska, ktorí dnes bývajú hlavne na Spiši a Orave. Ako sa dozviedáme, na tomto území je známych už asi 60 účastníkov SNP a 1. čs. armádneho zboru. No predpokladá sa, že je ich oveľa viac. Mnohí z nich sú naši krajania a aktivisti KSCaS.

Stretnutie prebiehalo v nesmierne srdečnom ovzduší. Hostia najsamprv porozprávali o priebehu a význame SNP. Nasledovali spomienky spred štvrtstoročia, také blízke srdciem účastníkov stretnutia. Spomínali o.i.: Andrzej Wojtas, Andrzej Kucek a Sylwester Moš z Veľkej Lipnice, Andrzej Karwontka z Nižných Lapš, Andrzej Wojtas z Jurgova a iní. Minútou ticha prítomní vzdali hold padlým spolubojovníkom.

Počas stretnutia Marian Gach, predseda okresného výboru

ZBOWiD v Nowom Targu informoval o úsilí Zväzu, aby do tejto organizácie boli začlenení všetci účastníci SNP z tejto oblasti. V tejto súvislosti sa nadviaže úzka spolupráca so ZPB na Slovensku. Účastníci stretnutia predložili návrh, aby sa v budúcnosti zorganizovala vatra, ktorá zahorí v niektornej krásnej tatranskej doline.

Toto stretnutie ako prvé, no celkom iste nie posledné, bolo veľmi užitočné. Spoločne preliata krv je tým, čo navždy zomknulo naše dva bratské národy, poľský a slovenský.

Slovenskí hostia vynužili príležitosť, aby navštívili tiež naše krajanské stredisko. Navštívili miestne skupiny v Novej Belej na Spiši a v Jablonke na Orave. Z týchto návštiev si odnesli milé dojmy, ba môžeme povedať, že boli ďalším skromným, ale významným príspevkom k oslavám 25. výročia SNP v PLR.

MARTIN, AUGUST 1969

**SPIEVAJÚCE
AUTOBUSY...**

ša, Oravy a funkcionári Spoločnosti na čele s predsedom ÚV KSCaS Jánom Molitorisom. Okrem toho nás sprevádzali hostia pozvaní Matičou slovenskou: Jan Cholewa, predstaviteľ prezidia VNV z Krakova, Jan Nowak, prvý tajomník OV PZRS v Nowom Targu, Władysław Gawlas, predseda prezidia ONV v Nowom Targu, ako aj predstaviteľia miestnych orgánov z Lipnice Veľkej na Orave. Prirodzene aj naša redakcia sa zúčastnila tohto od začiatku do konca vydareného podujatia.

Spievajúce autobusy... tak najčastejšie menovali našu umelcovskú skupinu. A bolo to pravdivé pomenovanie. Všade, kde sme prišli, zaznievali pesničky, najmä slovenské, poľské a pesničky spievane v ľahkej rime za doprovodu našich ludových kapiel a moderných rytmov mládežnického súboru z Krempach. Vyrovnali sa nám len Slováci z Francúzska, ktorých tam bola len malá skupina, ale tak isto sa prejavovala ako my.

Aká životná a posilňujúca je pieseň, ktorú spievame od ranej mladosti, dokázala nie len nálada v našom súbore, ale aj celé slávnosti, ktoré vznútili mestu Martin iný ako zvyčajný životný rytmus v onom prvom, utešenom augustovom týždni roku 1969.

Nás súbor sa zabával v noci. Taký zvyk sa totiž ujal na festivale. Ved' Slováci z mnohých krajín sveta — z Maďarska, Juhoslávie či Fran-

AUGUST V ČESKOSLOVENSKU — DOKONČENIE ZO STR. 2

sov o rozvračanie pokoja a ohrozenie pracovného úsilia a života československých občanov.

V komunike zo zasadnutia predsedníctva ÚV KSCS o.i. zistilo, že z vývoja udalosti vyplýva, že kontrarevolučné sily dlhý čas pripravovali svoje protistranické a protištátne akcie. Priprava bola premyslene organizovaná a systematicky riadená. Výraznú pomoc nej poskytovala nepriateľska zahraničná propaganda a špiónska služba. Dlhé mesiace podnikali najrozličnejšie letákové akcie, šírili znepríjemňujúce chýry a iné formy zozdúchávania nepokojov medzi pracujúcimi. Vyvolali postupné krízové stavy rozličnej intenzity. Taktiež sa touto dlhodobou prípravou snažili utvoriť priznivé zážemie pre svoje otvorené vystúpenie a presadenie svojich rovratných plánov proti KSCS a socialistickému zriadeniu.

Tentoraz sa však nátlak nepriateľských sil stretol s rozhodným odporem československých štátnych orgánov. Komunike vysoko hodnotí rozhodné konanie bezpečnostných orgánov, československej ľudovej armády a ľudových milícii za zvládnutie zložitej situácie, ktorá vznikla vystúpením kontrarevolučných, protisocialistických sil. Vysoko sa hodnotil aj postoj prevažnej väčšiny československých občanov — najmä robotníkov. Komunike konstatuje, že priebeh udalostí ukázal, že akcie pripravené nepriateľskou a kontrarevolučnou propagandou nedosiahla zamýšľaný rozsah a nestretli sa s masovou podporou, ako to očakávali ich osnovatelia. Uplná väčšina obyvateľstva sa nedala zneužiť na činy poškodzujúce záujmy strany, socializmu, republiky a československé internacionálne záväzky, vyjadrovala svoj odpor proti vandalskému ničeniu hodnôt a úplný súhlas so zárokmi proti vyčíňajúcim tlupám. Zistilo sa, že väčšina osôb, ktoré sa zapojili do akcii narušujúcich verejný poriadok, boli mladí ľudia. Často išlo o chuligánske elementy a o osoby niekoľkokrát trestané.

Vláda ČSSR hodnotiac dňa 22. augusta udalosti posledných dní, ako aj vzniklú politickú situáciu, konstatovala, že zámer antisocialistických a protisovietských sil zastaviť konsolidačný proces a vrhnúť spoločnosť opäť do hlbokej politickej krízy sa nepodaril. Jednotlivé pokusy o striaky nemali väčšiu podporu. Zásobovanie obyvateľstva, premávka verejnej dopravy i dodávka energie boli plynulé.

V tomto otvorenom, rozhodnom boji antisocialistické sily boli rozbité. Vláda, hľasalo vydané komuniké, je rozhodnutá urobiť všetko, aby získala

pochopenie a podporu všetkých pozitívnych občanov, ktorí budú ešte inštejnejšie a energickejšie pracovať, aby zdolali všetky ťažkosti a zaistili ďalší rozvoj spoločnosti.

Tak predsedníctvo ÚV KSCS, ako aj vláda ČSSR, opäťovne zdôraznili, že nie chaos a destrukcia, lež iba činoradá a obetavá práca, pokoj a poriadok môžu priniesť v ČSSR konsolidáciu a spokojný život všetkých občanov.

Predsedníctvo ÚV KSCS na svojom zasadnutí dňa 22. augusta konštatovalo, že na Slovensku posledné dni charakterizovala zvýšená pracovná aktivity obyvateľstva a svedomité plnenie úloh. Pracujúci vzorným plnením svojich pracovných povinností jednoznačne potvrdili svoju politickú uvedomenosť, socialistické vlasteneckvo a snahu konkrétnu prácu podporiť úsilie vedenia strany a štátu o prekonanie následkov spoločenskej krízy, o ďalší rozvoj československej spoločnosti a o prehlibenie spojenecých zväzkov so sovietskym zväzom. Predsedníctvo konštatovalo, že objediné pokusy rušiť verejný poriadok, ktoré sa vyskytli v Bratislave, boli vďaka pohotovému zásahu orgánov Verejnej bezpečnosti a príslušníkov ľudových milícii v zárodku zneškodnené bez použitia zbraní. Jednou z hlavných podmienok tohto rýchleho a účinného zneškodenia výtržníkov a protisocialistických elementov bola aktívna pomoc občanov. Vďaka tomu na území Slovenska nedošlo k poškodeniu majetku ani ohrozeniu životov občanov. Predsedníctvo ÚV KSCS a vláda SSR budú aj ďalej zabezpečovať zákonnmými prostriedkami podmienky pre normálny a pokojný život občanov, pre plnenie budovateľských úloh a ďalší rozvoj spoločnosti.

Predsedníctvo Federálneho zhromaždenia dňa 22. augusta prerokovalo a prijalo vládu návrh opatrenia Predsedníctva Federálneho zhromaždenia o niektorých prechodných opatreniach, nevyhnutných na upevnenie a ochranu verejného poriadku. Tieto opatrenia zostravia sankcie za narušovanie verejného poriadku a predvídajú trest odňatia slobody na tri mesiace a peňažný trest do 5000 korún za účasť v akciách a vyzývanie k nim. Bol zvýšený trest za hanobenie štátnych predstaviteľov a spriateľov štátov. Za tieto trestné činy bol tiež zavedený nový trest: zákaz pobytu v istých mestách na obdobie jedného až piatich rokov. Opatrenia predvídajú možnosť rozviazania pracovného pomeru s osobami, ktoré svojou pôsobnosťou narušujú záujmy socialistickej spoločnosti.

Ceskoslovenská tlač uverejňuje tiež radu informácií o udalostiach minulého roka. Tieto publikácie na jednej strane poukazujú na ohrozenie zo strany pravicových sil, ktoré sa minulý rok zvýšovalo, na druhej strane poukazujú na nedostatok dôslednosti bývalého vedenia strany vo vnitornej i zahraničnej politike.

Oldřich Svestka, bývalý člen vedenia strany a býv. šéfredaktor Rudého práva uverejnil článok, v ktorom uviedol skutočný priebeh zasadnutia predsedníctva ÚV v noci z 20. na 21. augusta 1968. O. Svestka piše, že spolu s troma inými členmi predsedníctva ÚV hlasoval proti časti rezolúcie navrhnutej po obdržaní správy o príchode vojsk piatich krajín Varšavskej zmluvy. Konštatuje, že Alexander Dubček vtedy neinformoval členov predsedníctva o obsahu listu Leonida Brežneva, ktorý predchádzal udalostiam z 21. augusta.

čízka sa tak dobre medzi sebou cítili. Ale dni boli od rána do večera vyplnené sôlídnu prácou. Predovšetkým to boli posledné skúšky programu pripravovaného pod vedením prof. Bogackého a našich inštruktorov krajanov: Bryju, Čurwasa a Omylaka. Nás program zapojili do celkových súťaží pod názvom „Rodný rám“ za výdatnej pomocí slovenských režisérov, v ktorom vystupovali všetci zahraniční Slováci.

Krem toho organizátori: Luka, Hanka, Janko, Martinček, Štefan a iní (vždy veľmi milí, obetaví, priateľskí a trápiť sa usilovali, aby sme mali voľný čas vyplnený niečo užitočným. Veď sme sa zaučňovali rozmanitých počiatí. Ba navštívili sme aj prásnu obec Čičmany.

Boli sme aj na horskej poľane (pomenovanej odvtedy krajskou poľanou), kde pri párikoch výborného vína a okrajnej slaninky nad ohňom zažieraťa slávnostná vatrá. Vŕtu zapálil správca Matice slovenskej dr. Ján Marták vianočnou mladou krajanou Máriou Pojedincovou z Liptovskej Lajšky, ktorá sa zúčastnila tiež podujatia v rámci odmeny za účasť v literárnej súťaži Života, vypísanej pri príležnosti 25. výročia PER.

Na hlavných nedelňajších súťažach naše súbory pokračovali v práci. Na rad priateľov, ktorí za dva dni nariadieli film o našom súboru Spiš a Orava. Súťažili, žilim pošlu na adresu našej Spoločnosti.

Vedenie našej Spoločnosti, hostia z Krakova a Nowého Targu, ktorí reprezentovali naše stránice a štátne orgány, sa zúčastnili okrem festivalových podujatí celého rádu stretnutí s Ústavom pre zahraničných Slovákov MS premiérom SSR prof. Petrom Colotkom, vedením Matice slovenskej a s predstaviteľmi stránických a štátnych orgánov v Martine. Na bankete, ktorý usporiadala Matica slovenská, stretli sa neoficiálne aj s ministrom kultúry SSR M. Válikom, ktorý prejavil veľký záujem o plány rozvoja Spiša a Oravy a vyjadril spokojnosť s účasťou našich krajanov a hostí na Martinských slávnostach.

Musíme zdôrazniť, že naša skupina dobre splnila svoje poslanie. Všetci sa správali disciplinované a zodpovedne, čo však vôbec neprekážalo veselej nálade, zábave a pohode, ktoréj sa zúčastňovala nielen naša mládež, ale aj starší krajania. Hodnotný umelecký program, elán učinkujúcich a pekný postoj všetkých zúčastnených dali podnet k zrodu rozhodnutia organizovať stály reprezentačný súbor KSCaS, ktorý bude predvádzat slovenský a iný folklór zo Spiša a Oravy. Táto výborná myšlienka má dobre predpoklady na úspech. A ak sa to podarí, vykričime so súbormi na pole ďalšej pôsobnosti, no pritom, prirodzene, nebudeme zabúdať na existenciu a nevyhnutnosť širokého frontu v oblasti šírenia kultúry medzi krajanmi jednotlivých miestnych skupinach spoločnosti.

Na margo: Keď naša Spoločnosť oznamila, že sa súbory majú pripravovať na zájazd na Martinské slávnosti, našli sa neveriaci aj medzi krajanmi. Nazdávali sa, že sa cesta neuskutoční. Napríklad súbor MS KSCaS v Krempachoch sa nemohol rozhodnúť pre

toval všetkých našich krajanov. Slovom zaviezli ta časť činnosti každého z nás.

Vráťme sa k spomienkam... Bol mrazivý, bezsnežný január 1969. Vedno s Adamom

kach československej federácie sa dá oficiálne v praxi realizovať to, čo vyplýva zo zmlúv medzi našimi susednými a bratskými krajinami, a teda aj to, čo sa v tejto oblasti dotýka našich menších. Návštevy ministra kultúry SSR M. Váľka a predstavite-

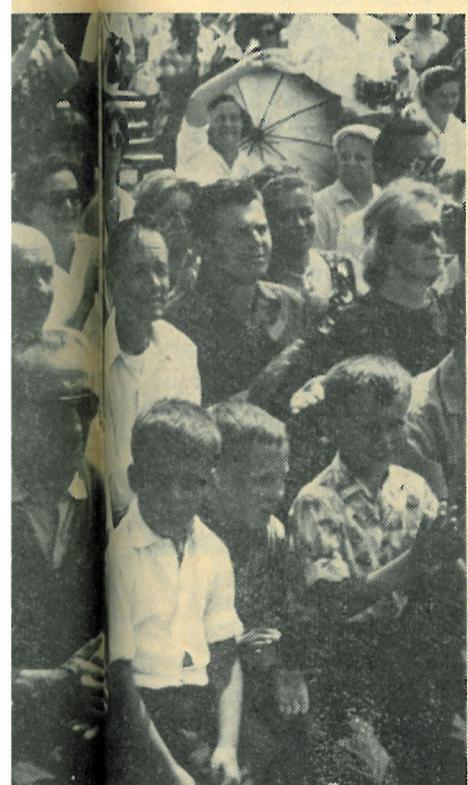
namáhavé a ťažké prípravné obdobie. A veru členovia súborov nacvičovali program niekoľko nediel, čo sa nemôže pokiaľať za svojskú formu odpočívania po celotýždennej namáhavej robote. Okrem odmeny za túto prácu v podobe zájazdu do Martina patrí im srdečná vďaka nás všetkých. Výsledok ich usilovnej práce a námahy dôstojne reprezen-

čoval súčasne podpredsedom KSCaS, boli sme na návšteve v útulných a pohostinných muroch Ústavu pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej v Bratislavе. Prijal nás dr. Širacký, prof. Čeman a vedecká pracovníčka Nemcová. Bola to nielen prvá, ale aj úspešná návšteva redaktorov Života v Matici.

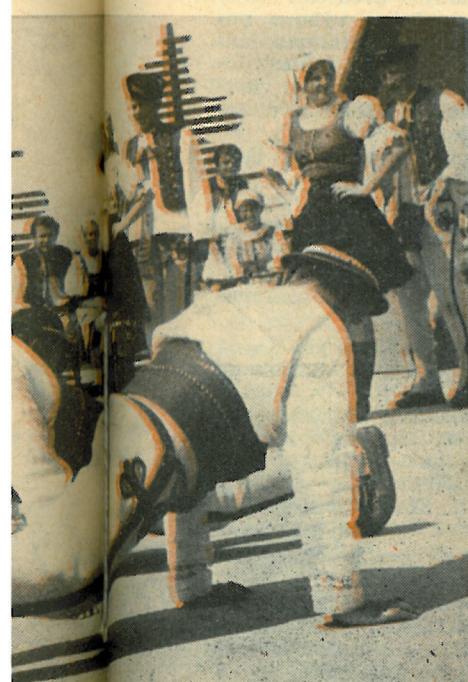
Ukázalo sa, že v podmien-

kov Matice slovenskej, o ktorých sme už písali v Živote, priazeň a pochopenie, ktoré ich sprevádzali z poľskej strany, naša účasť na Martinských slávnostach, celý rad iných plánov a spolupráca v budúcnosti, sú toto dôkazom. Preto naše DO VIDENIA nie je len tradičnou rozlúčkovou formulou.

MARIAN KAŠKIEWICZ

DO
VIDENIA!

Z ORGANIZAČNÉHO ŽIVOTA

Každý z nás vie, čo je podstatou pôsobenia našej Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov, počínajúc prácou Ústredného výboru KSČaS a redakcie Život, ktorá je tepu nášho pôsobenia, a končiac činnosťou miestnych skupín. Je to veru široké pole pôsobnosti. Viesť kultúrnu prácu neznamená len, ako to často býva, nacvičiť divadelnú hru, usporiadat zábavu a do pokladne miestnej skupiny odovzdať tých niekoľko zlích. Ak sa niekto chce zaoberať vedením kultúrnej činnosti, musí mať aspoň základne vedomosti. Pozrite, ako to robia naši aktivisti v teréne. Nedávno sme oslávili 20. rokov existencie Spoločnosti a 10 rokov vychádzania našho časopisu Život. V tomto období sme zaznamenali úspechy, ale veru aj neúspechy. Vidi sa mi, že na našich dedinkach stále chýbajú nám krajania s odborným vzdelením, t.j. aktivisti, ktorí by viedli kultúrnu činnosť.

Niekto krajania tvrdia, že každý mesiac sa koná seminár pre vedúcich našich klubovní v Okresnom dome kultúry. Je veľmi užitočné a správne, aby naše klubovne pracovali čoraz lepšie. Ale klubovne, to nie je všetko. Zohľberme si len divadelné krúžky, ktorí ich vedie, aké sú na to prostriedky. Táto otázka sa často nastoľuje aj na schôdzkach predsedníctva ÚV KSČaS. Padajú návrhy, aby sa vedúci divadelných krúžkov mohli zúčastňovať nejakých kurzov alebo seminárov, ale návrhy ostávajú iba na papieri.

Je tu aj iná záleženosť. V tých dedinkách, v ktorých máme učiteľov, je živá aj

kultúrna činnosť. Ved' je známe, že škola je pilierom kultúrnej pôsobnosti na vidieku. Na školách sa vyučuje predsa náš materinský jazyk, ktorý by mala perfektne ovládať nielen naša mládež, ale aj naši aktivisti. Naši aktivisti a všetci členovia MS v teréne by mali vedieť, že tam, kde žijú naši krajania, najmä tam, kde sú zložky našej organizácie, vec nášho jazyka by mala byť prvoradou. Predsa máme ústavou zaručené právo na náš jazyk. A práve preto v tých obciach, kde nemame školy so slovenským vyučovacím jazykom, naši aktivisti by mali využiť mimořadne úsilie, aby naše deti dobre poznali svoj jazyk. Ale nie všade je tomu tak.

Niekto z našich krajanov môže povedať, ved' si len pís, nevieš, aká je skutočnosť. Viem to, viem, že okres má fažkost, je nedostatok učiteľov, ktorí by perfektne ovládali slovenčinu. Pozrite sa napr. na uplynulý školský rok 1968/69. Vo Falštyne, ako oznamil tamojší kr. predsedca MS KSČaS, bol zapísaných na vyučovanie slovenského jazyka 22. detí. No chýbali učitelia so znalosťou slovenčiny.

A ešte niekoľko slov o kultúrnej činnosti našej Spoločnosti. Veru myslím, že kultúrny inštruktor naozaj musí byť hýbnou pákou, motorom kultúrnej činnosti. Sú nedostatky, dobre o tom všetci vieme. Ale voľalebky bolo horšie. Ak si spomenieme na začiatky našej Spoločnosti, nemali sme vtedy dotácie a predsa sa veria robilo. Ale prečo dnes sa naša kultúrna činnosť tak slabovo prejavuje, keď na to máme prostriedky, ktoré sú na konci roka nevyužité? Kde je pričina?

Máme aj filmové premietacie aparáty, premietanie filmov by takisto malo byť dôležitým prejavom našej kultúrnej činnosti. A zatiaľ je to tak, že alebo nemáme filmy, alebo keď filmy sú, prístroje sú pokazené.

Blíži sa koniec volebného obdobia všetkých zložiek našej Spoločnosti. Musíme si klásiť otázku, čo sme spravili, čo musíme urobiť, aby naša kultúrna pôsobnosť v budú-

com volebnom období bola lepšia ako doteraz. Lebo na nás samých záleží, aby sme všetky nedostatky zdolali v mene dobra celku, všetkých našich krajanov a celej našej organizácie.

Anton Pivovarčík

VÝSTAVBA DOMOV SLOVENSKEJ KULTÚRY

Ako pokračujú prípravy na výstavbu Domov slovenskej kultúry dozvedeli sme sa na stretnutí predstaviteľov Okresného národného výboru z Nowom Targu zo zainteresovanými stránkami. Stretnutie bolo zvolané z iniciatívy predstaviteľov Ústredného výboru Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku a konalo sa dňa 18. júna 1969 na ONV v Nowom Targu.

Stretnutie sa zúčastnilo: s.s. Józef Nowak — prvý tajomník OV PZRS, Władysław Gawlas — predseda ONV, predstaviteľia oddelenia kultúry, ako aj oddelenia urbanistiky a architektúry ONV v Nowom Targu, predsedovia miestnych národných výborov zainteresovaných obcí a za KSČaS tajomník ÚV Ján Ondica.

Po podaní informácií o priebehu a stave doterajších príprav stanovili sa následujúce úlohy:

1) Investormi Domov slovenskej kultúry na Spiši medzi Krempachmi a Novou Belou a v Dolnej Zubriči na Orave budú MNV v Novej Beli a Hornej Zubriči. Investormi kultúrneho domu v Nedeči bude tamojší MNV. Predseda MNV z Harkovej vyhlásil, že doteraz sa nevykonali nijaké prípravy v súvislosti s plánovanou výstavbou kultúrneho domu vo Frydmane.

2) Prípravné práce vykoná oddelenie kultúry ONV v Nowom Targu.

a) Povolá lokalizačnú komisiu a vykoná lokalizáciu stavebnych pozemkov.

b) Oddelenie kultúry ONV spolu s oddelením urbanistiky a architektúry vyberie typ bu-

dov a začne vypracovať predbežnú dokumentáciu.

c) Po schválení lokalizácie stavebného pozemku Miestne národné výbory vykonajú preplisanie týchto pozemkov do vlastníctva.

d) Predbežnú dokumentáciu vypracuje skupina oddelenia architektúry a urbanistiky ONV.

e) Pri vypracovaní projektu treba prihliadať na to, aby celkové stavebné náklady nepresahovali sumu 2 miliónov zl.

f) V prípade, že projekt bude vypracovaný súkromne (ak nebude typický), treba požiadať o povolenie oddelenie urbanistiky a architektúry ONV v Krakove. Podľa potreby má to vybaviť oddelenie kultúry ONV v Nowom Targu.

Ján Ondica
tajomník ÚV KSČaS
v Poľsku

JUNIÁLESY

V našej dedinčke tak krásne je bývať, v záhradke pod lípkou tak sladko je snívať...

V našich dedinčkach na Orave, Spiši i v českých streďiskach, všade radosne oslavujeme 25. výročie Poľskej ľudovej republiky. Pod takýmto heslom aj naša mládež oslávila 25. výročie PER. Po celoročnej namáhavé práci, s vedomím dobre vykonaných úloh, získala sa školská mládež na tzv. juniálesy, aby sa po práci mohla zabaviť, potešiť a zároveň i pochváliť svojimi vedomosťami získanými počas školského roku. Pod heslom „Dobre sa učíme, veselo sa bavíme“ prebiehal detský odpoluňnia, ktoré pre našich najmenších organizovala Kultúrna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku.

Škoda len, že nám počasie neprialo. Pre dážď všetky stretnutia, ktoré sa mali konať v prírode, na čerstvom vzduchu, boli sme nútení predviesť v uzavretých miestnostiach. A tak teda Juniálesy nám dážď premenil na „juniásály“. A nielen to. Vytrvalý dážď odradil mnohých od účasti na týchto stretnutiach.

Ale aj napriek nepriaznivému počasiu plánované stretnutia sa uskutočnili a splnili svoje poslanie. Utrpeli len kaši najmenší, lebo v tesných miestnostiach sme nemohli uskutočniť tie body programu, ktorí boli plánované na volnom priestranstve.

Prvé stretnutie bolo v Dolnej Zubriči na Orave dňa 21. júna t.r. a začalo sa v telocvični miestnej školy vystúpením detskej súboru z Chyžného. Po tomto vystúpení sa konalo druhé kolo recitačných pretekov v slovenčine. Prvého kola, ktoré sa konalo na jednotlivých školách na Orave sa podľa prihlášok zúčastnilo spolu 67 žiakov z Jablonky, Chyžného i Dolnej Zubriči. V druhom kole vystúpilo 20 žiakov z Jablonky a Dolnej Zubriči a 18 žiakov z Chyžného v súborovej recitácii. Úroveň recitácií odzrkadľovala úroveň vyučovania slovenčiny na jednotlivých školách.

Kedže bola vyhlásená súťaž pre jednotlivcov, žiaci z Chyžného za súborovú recitáciu dostali malé darčeky. Okrem toho ešte dostanú diplom za účasť, ako aj knihy, ktoré nám zaslala na tento účel Matica slovenská.

Z jednotlivou súťažiacich žiakov z Jablonky a Zubriči sa komisia najviac páčila Mária Modlaková z Jablonky, ziačka III. triedy, Marian Kulawiak a Sławomir Ondica — žiaci III. triedy, Beata Ondicová z II. triedy, Małgorzata Kozaková zo IV. triedy, Helena Žądlová z V. triedy, Emilia Pawliková zo VI. triedy a Bogumił Ondica zo VII. triedy — všetci z Dolnej Zubriči. Ďalej z Jablonky boli najlepší Mária Pilchová zo VI. triedy a Mária Kasprzaková z LO. Všetci postupujú do ďalšieho kola.

Po zhodnotení súťažiacich a rozdelení odmen zahrala do tanca mládežnická hudba KSČaS pod vedením krajana Jozefa Omylaka. V prestavkach na obvesenie sa pripravilo niekoľko veselých kvízov. Vítazi boli odmenení.

Druhé stretnutie bolo v nedeľu 22. júna 1969 na Spiši v Jurgove. Pre zlé počasie a rozmočnutú pôdu sa tak isto konalo v sále urbárskeho domu v tzv. Zajezdni.

Program otvorila spevácka skupina spisového súboru KSČaS. Potom nasledovalo druhé kolo recitačných pretekov. V prvom kole na ško-

ZPRÁVY ZE ZELOVA

Dne 20. července byl v Zelově odhalen pomník Tadeusze Kościuszki na námestí Jaroslava Dąbrowskiego, postavený z prostredkov spoločnosti. Byl rovnako odviedený sportovní stadion a pavilón s hotelom v Piotrowské ulici 55. Slavností se zúčastnila delegace Smolenska, ktorou vedla prvňa tajemník KSČS ze Smolen-

ska Petr Vorošinov a predsedka mestského sovetu Ivanov, predstaviteľ vojvodských, okresných a mestských orgánov a Poľského vojska. Na pětimetrovém podstavci pomníku je oriel rozpinající křídla k letu. Na podstavci ze strany Kościuszki ulice je po- prší Tadeusze Kościuszka a pod-

ním nápis: K 25. výročí PLR Tadeuszi Kościuszko občané města Zelova. Zelov, 22. července 1969.

Dole je tabuľka: Pomník T.

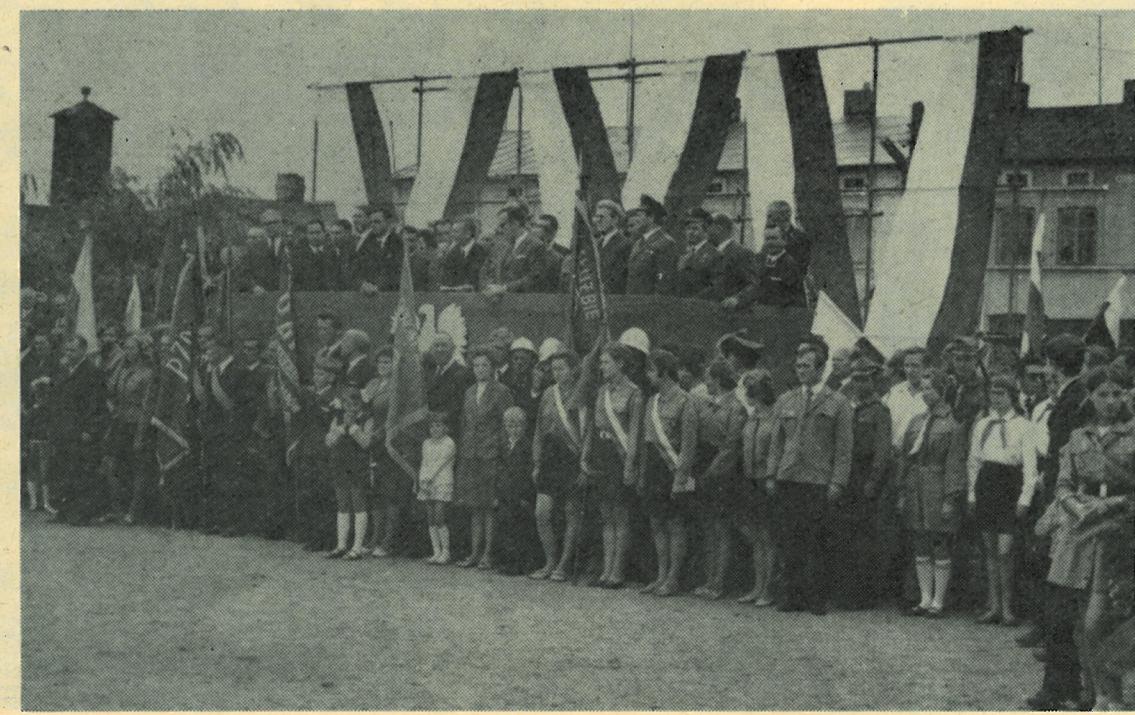
Kościuszki, postavený na počest

25. výročí PLR z iniciatívy 13.

družiny starších harcerů T. Ko-

ściuszka při ZSW v Zelově. Dne

22. července 1969.

Pomník Tadeusze Kościuszki v Zelově
Tribuna a zástupci organizací s prapory

13. června 1969 se v továrním klubu Zelovských závodů bavlnářského průmyslu konalo první zasedání nově zvoleného Městského národního výboru v Zelově. Předseda městského volebního výboru odevzdal nově zvoleným členům mandáty a Darjusz Hajdan, úřadující předseda městského národního výboru povolal jako předsedu zasedání nejstaršího člena Kazimíra Gapika a tajemníci nejmladší člena Bronislavu Jeďrzejczykovou.

Noví členové složili přísahu a pak promluvil předseda městského výboru FNJ, který zhodnotil průběh voleb v Zelově, kde hlasovalo 99,8% voličů, a hovořil o úkolech národního výboru v novém volebním období.

Pak byla zvolena pětičlenná rada městského národního výboru:

předseda rady Darjusz Hajdan — PSDS, místopředseda Jan Wlazlik — PSDS, člen Stefan Sukiennik — PSDS, člen Jan Szewczyk — SLS, člen Tomasz Boruń — DS.

Poté byly zvoleny stálé komise:

finanční a rozpočtová — 6 osob, stavební — 8 osob, zásobovací — 8 osob, zdravotnická a sociální péče — 6 osob, ochrany a veřejné bez-

lách v Novej Belej, Krempachoch, Nedecie, Čiernej Hore a Jurgove sa podľa prihlášok zúčastnili 72 žiakov. V druhom kole vystúpili 23 žiaci. Komisiu sa najviac páčili: Helena Dlugová z V. triedy, Mária Wojenska a Anna Bižubová žiačky III. triedy z Novej Belej, Mária Lukasová, František Pietraszek, Ludmila Galušová, Ludmila Gelatová, Irena Tomaszewiczová z Krempach, ako aj Anna Kurczaková z Jurgova — všetko žiaci V. triedy. Zo starších žiakov Anna Kalatová a Mária Gelatová z Nedecie — žiačky VI. triedy, Helena Kuželová a Jozef Neupauer z Nedecie — žiaci VII. triedy, Zofia Pacygová z Krempach a Stanislav Heldak z Čiernej Hory — žiaci VIII. triedy. Všetci postupujú do ďalšieho kola.

V prestávke recitačných pretekov vystúpil so svojím programom detský súbor z Krempach a po zhodnotení a rozdaní cien opäť vystúpila speváčka skupina spišského súboru. Na záver hudobníci spišského súboru zahrali našim najmladším do tanca.

Je zaujímavé, že tak na Orave, ako aj na Spiši lepší boli žiaci z nižších ročníkov. Boli smelší, recitovali nebojáčeno a dojímavo, uputávali pozornosť.

Najlepší účastníci druhého kola dostanú na začiatku školského roku diplomy, ako aj knižné odmeny, ktoré pre nich venovala Matica slovenská.

V Zubriči a Jurgove bolo asi po 200 účastníkov. V Jurgove bol tiež prítomný predstaviteľ oddelenia školstva ONV z Nowého Targu.

Tieto stretnutia dokázali, ako ziadúce sú takéto podujatia. Škoda len, že sa týchto podujatí nezúčastnili mladší a starší zo všetkých mestských skupín KSČS. Bolo by tiež dobre, keby sa na recitačné preteky prihlásili žiaci zo všetkých škôl so slovenským vyučovacím jazykom. Žiaci z Krempach a Chyžneho mali pripravené iba po jednej básni, kym podľa súťažného poriadku u mladších žiakov sme požadovali dve a u starších tri básne. Žiaci z Krempach, ktorí postupujú do ďalšieho kola, musia sa požadované básne doučiť. Prihlášky prichádzali oneskorené a niektoré školy na vyhlásenie súťaže nereagovali.

pečnosti — 7 osôb a osvetová — 8 osôb.

Byla rovnako povolená päťčlenná komisia, ktorá má pripraviť provádzecí návrh mestského národného výboru a návrh plánu práce na rok 1969.

22. června 1969 se v Okresnom kultúrnom dome v Lasku konal sjezd delegátov okresného svazu obecných družstiev Samopomoc Chlopska v Lasku. Delegátem ze Zelova byl mj. tajemník zelovského oddielu našej Spoločnosti W. Lučiński, ktorý dostal mandát č. 103. Sjezd zahájil predsedu dozorčej rady okresného svazu obecných družstiev Edward Karbowski, ktorý na sjezdu svedčil navrh predsedu obecného družstva v Lasku Czajkowského.

Zprávu o činnosti OSOD Samopomoc Chlopska prednesli miestopredsedia Poros, zprávu dozorčej rady E. Karbowski, pokontrolní zprávu predstaviteľ ústrednej rady družstiev Sosinski. V diskusi prahlivo 23 osôb. Vesmä se dožadovali lepšieho zásobovania uhlím, zemédelískymi stroji, hnojivom, stavebnými materiálmi apod. Diskusi shrnul predsedu okresného svazu obecných družstiev Blažik.

Do dozorčej rady bolo zvoleno 21 členov.

Wacław Lučiński

Tí, ktorí sa týchto stretnutí zúčastnili, určite na podobných podujatiach prídu aj inokedy. Slovenská básnička „Dedinôčka moja... Hory, lesy, pozdravujem vás... O, mládež naša, tys držiteľkou rána... Leninova hviezda... Tým, ktorí vojnou chôdza... Ďakujeme za ten mier...“ i iných, mladí recitátori vyjadrovali svoje túžby, cítenie, zasielali pozdravy i priazniam, ktorí svojou prácou prispejú k zabezpečeniu takého radostného dňa. Odznievali slová vďak i uznania, prejavý úcty starším a odhodlania pokračovať v budoteľskej práci, v obrane svetového miera pre súčasné i nasledujúce pokolenia, aby oni, mladí, nikdy nepoznali hrôzy vojny, ale aby sa v druhom štvrtstoročí PIER žilo ešte lepšie a radostnejšie, aby naše dedinôčky aj ich príčinením boli ešte krajsie a milšie.

Ján Ondica

MALÁ LIPNICA

Malá Lipnica je oravskou obcou siahajúcou až po Babiu horu. Nie sú tu nijaké výrobne podniky, obec má typický

toho vidíme, že rolníci majú čoraz väčšie príjmy.

Rolníci v našej obci nezabúdajú ani na školenie a doplnovanie vzdelania. Využívajú poľnohospodárske stroje a odborné rady pracovníkov poľnohospodárskych služieb. U nás neexistuje gazonovstvo, ktoré by nevyužívalo aspoň 500 kg umelých hnojiv nevražiac o tekutom dusíku a maštárnom hnoji, ktoré sú uskladňované v nádržach a hnojových jamách. V Malej Lipnici je 210 nádrží, 230 hnojových jám, 160 silážnych jám. Štát nám pomáha pri výstavbe silážnych jám.

Väčšie množstvo umelých hnojiv ako aj pozdvihovanie poľnohospodárskej kultúry spôsobuje stály rast hektárových výnosov štyroch základných druhov obilia a okopanín. Tak teda dosahujeme 20 q pšenice z 1 ha, 19q žita, 18q jačmeňa, 17q ovsu. Zvýšenie hektárového výnosu je výsledkom správneho výberu oseňného zrna, najvýnosnejších rastlin a moderných metód pestovania pôdy i agrotechnickej starostlivosti. Dobré vý-

Veľmi dôležitou sa stala otázka obchodu. Pred vojnou v našej obci bol jeden súkromný potravinársky obchod. Po oslobodení nastal rozvoj štátneho obchodu a teraz v našej obci máme 3 potravinárske obchody: jeden s miešaným tovarom, 1 bar a 1 kiosk, ktorých ročné obraty dosahujú 5.357.000 zl. Jeden obchod a bar prenajíma GS, ktorý využíval aj ďalšie nákladom 730 000 zl., k čomu výdatne prispejú aj miestni obyvatelia, ktorí na výstavbu obchodov dali bezplatne stavebný pozemok a 20 m³ dreva.

V Malej Lipnici pred vojnou boli 3 školy, ale neúplne. Nemali nijaké školské pomôcky. Tieto školy sa rozširovali a prispôsobovali pre vyučovanie VII. a VIII. triedy. Školy vlastnia už skoro 70% školských pomôćok. Pre nedostatočný počet tried boli využívané školy č. 2 a 3. Škola č. 1 vďaka štátnej dotácii vo výške 125 000 zl. Na práciach sa činne podieľali obyvatelia dedinky. Vďaka tomu obec získala 12 dodatočných tried

ne a piesok dodali občania v rámci svojpomocných prác. Teraz sa buduje cesta na úseku Malá Lipnica — Horná Zubrica, ako aj most. To zlepší dopravu a iste pritiahe do našej dedinky aj viac turistov. Občania našej dedinky v rámci svojpomocných prác na cestách odpracovali 6 500 000 zl.

Bol tiež vybudovaný obecný dom, ktorého hodnota po rekonštrukcii a výmene strechy činí 525 000 zl. Občania pracovali svojpomocne na stavbe obecného domu, hodnota týchto práv činila 250 000 zl.

Všetky tieto zmeny v našej dedinke boli možné vďaka ľudovej vláde.

Členovia národného výboru podali správu o tom, čo urobili vo volebnom období, ktoré sa skončilo tohto roku za pomoc občanov a štátu.

Počas predvolebných schôdzí s voličmi boli načerňnuté plány do budúcnosti. Sú reálne. Budeme musieť opäť rekonštruovať a vybudovať školu č. 2, aby sme mali ďalšie tri triedy, ako aj byt pre riaditeľa školy.

Bude treba adaptovať budovu kúpenú jednotkou OSP a určiť ju na remízu. Budú tu aj miestnosti pre roľnícky klub.

Bude sa pokračovať vo výstavbe cesty do Hornej Zubricy, má sa opravovať a rozširovať lokálna cesta na úseku 8 km.

Bude potrebný aj nový železobetónový most; ba aj regulácia rieky je naplánovaná.

Ďalej sa začne výstavba skladišť na umelé hnojivá s váhou pre vozy, ako aj skladište pre hnojové vápno. GS z Veľkej Lipnice bude zodpovedný za vykonanie tohto podujatia.

V rokoch 1969-1973 je nevyhnutná výstavba školy čís. 3.

Jednou z najdôležitejších úloh novozvoleného národného výboru je elektrifikácia obce. Občania dúfajú, že už onedlho budeme mať elektrický prúd. Rolníci na to už netreplivo čakajú.

Ludwik Mlynarczyk

Foto: Alojzy Paluch

roľnícky charakter. Po roku 1945 start bol skutočne fažký. Malá Lipnica v medzivojnovom období bola zaostalou obcou, roľníctvo bolo na veľmi nízkej úrovni, hektárová výnosnosť bola veľmi nízka, čoho následkom bol hlad. Početne rodiny, nadmerné množstvo pracovných sôl spôsobovali ešte väčšiu biedu. Starší ľudia si tieto časy pamäťajú veľmi dobre, akoby to bolo včera.

Pred vojnou chov ošípaných v našej obci skoro neexistoval a to pre nedostatok krmív a obduby; len veľmi bohatí gazonovia si dovolili chovať ošípané. Tak teda na 100 ha ornej pôdy bolo len 15 kusov ošípaných. Dnes vďaka možnosti nákupu vysokohodnotných krmív na 100 ha ornej pôdy máme v našej obci 50,2 kusov ošípaných. Dobytká je 87,7 kusov na 100 ha, kym 1939 bolo len 40 kusov a hned po roku 1945 ešte menej — 28 kusov na 100 ha. Z roka na rok zaznamenávame čoraz väčší počet mladého dobytka. Stúpla aj dojivosť kráv. Bolo by dobre, keby bolo u nás čím skôr vybudované stredisko na výkup mlieka.

Traví sa, že veľkým bohatstvom Malej Lipnice sú sliepy. Mesačný príjem z chovu hydiny v našej obci činí 98 000 zl. Pre porovnanie uviediem, že ročne naša obec plati 349 000 zl pozemkovej dane. Z

ledky dosahuje Malá Lipnica aj v pestovaní zemiakov ako základného krmiva pre zvieratá. Hektárový výnos dosiahol v poslednom roku 200 q, niekedy aj viac, podľa povečernostných podmienok.

Ak pozrieme na našu obec z hľadiska 25. výročia PIER, zaznamenáme obrovské spoločenské, hospodárske a kultúrne zmeny. Raz navždy bol odstranený hlad, stovky nadbytočných rúk našli zamestnanie v socialistickej výstavbe. Stále zamestnanie našlo asi 400 osôb a okrem toho 180 osôb pracuje pri sezónnych práciach.

Na cestách našej obce prechádzajú už motorky, bicykle a dokonca osobné automobily, nevraviač už o traktoroch; na poliach pracujú kosačky, vyrávacie zemiakov, sejačky a obitiae mláitia najmodernejšie mláťačky.

Od oslobodenia bolo v našej obci vybudovaných 275 nových obytných a hospodárskych budov, čo znamená 825 obytných miestností. Veľa stavebných materiálov získavajú roľníci z miestnych zdrojov. No počítujeme ešte nedostatok cementu, eternitu tvárníc. Čoraz menej je drevených domov krytých šindľom.

a 4 miestnosti na byty pre učiteľov školy. V Malej Lipnici dnes sú už ľudia so stredným a vyšším vzdelaním a 80% mladého po skončení VIII. tr. sa učí ďalej.

Pred vojnou v našej obci nebol knižnica a ľudia skoro vôbec nečítali ani knihy ani noviny. Dnes máme knižnicu s 2 500 knihami a 265 stálymi čitateľmi. Raz za mesiac pričádza pojazdné kino.

Telefón a telegraf máme od roku 1957. Traja poštoví zamestnanci sa starajú o predplatiteľov novín a časopisov. Mesačne dostávame 439 časopisov. Nakolko naša obec ešte nie je elektrifikovaná, nevidíme tu zatiaľ televízne antény. Avšak mnohí občania majú tranzistorové rádia.

Skutočnou revolúciou na poli zdravotníctva bolo zdravotné striedisko. Skončilo sa mastičkárstvo, dnes ženy rodia v pôrodnej izbe, a nie za pomoc báb, ktoré často zapričíňovali smrť detí a matiek.

Pred vojnou samozrejme nebolo ani reči o doprave. Dnes od r. 1960 do obce prichádza autobus. V rokoch 1961-62 sa vykonala generálna oprava lokálnej cesty na úseku 9,6 km. Riečne kame-

NOVÁ BELA

6. augusta t.r. nočné ticho v Novej Belej prerušilo zavýjanie hasičskej sirény. Horela stodola a oheň sa rýchle šíril na susedné stodoly v ktorých bola uskladnená tohoročná úroda, najmä seno a d'atelina. Niekoľko metrov štvercových obce sa zmenilo na jeden stlp ohňa. Na miesto požiaru prišli hasičské striekačky z Novej Belej a Krempach, aby hasili. Potom prišli ďalšie z Tribša, Lopusznej a Nowého Targu i iné. Všetkých protipožiarových jednotiek bolo 12, ale nie všetky sa zúčastnili akcie hasenia, nakolko pred príchodom posledných sa požiar počarilo lokalizovať.

Celkom zhorela 5 stodôl a dve sú poškodené. Stodoly zhoreli týmto gazdom: Jozefovi Petraškovi, Jozefovi Lojkovi, Jánovi Cervasovi, Vojtechovi Bednárikovi a Emiliovi Gnidovi. Poškodené sú stodoly Kristiny Dvornickej a Jána Poltoraka. Príčina požiaru zatiaľ nie je známa.

František Bednárik

V septembri poľský vidiek dvadsiaty piatykrát oslávil tradičné dožinky. Stará tradičná pieseň „Úrodu nesieme, úrodu...“ zaznievala v každej obci, na štátnych majetkoch a roľníckych družstvách, ako dlhá a široká je naša vlasť. Hlavné slávnosti sa konali vo Varšave, ktorá pohostinne prijala zástupeov vidieka.

Tento rok naše polia dali dobrú úrodu, tak potrebnú nášmu národnému hospodárstvu. Výrobné výsledky poľnohospodárstva, vrátane každého roľníka, robotníka na štátnych majetkoch, ako aj inžinierov a technikov sú dôkazom obrovského úsilia a vlasteneckého postoja voči ľudoviemu Poľsku.

Tohoročné dožinky boli o to radostnejšie a slávnostnejšie, že sa oslavujú na štvrtstoročie

čes dožinkových slávností vo Varšave, že roľnícke krúžky, ako základná forma vidieckej samosprávy, musia urobiť všetko, aby využili všetky rezervy jestvujúce ešte v mnohých gazdovstvach. Veď v každej obci sú gazdovia, ktorí zaostávajú dokonca za tými, ktorí dosahujú stredné výrobné výsledky. Starostlivou opaterou pôdy, hnojením, vysieváním kvalifikovaného zrna, používáním chemických prostriedkov v boji so škodcami, dodržiavaním agrotechnických termínov môžu značne pozdvihnuť úrodu oblia a okopanín. Budete to osloh pre krajinu a pre každého roľníka.

Dôležitým elementom aktivizácie poľnohospodárskych výrobcov je politika cien, ktorá spôsobuje, že poľnohospodárska výroba sa opláca, a čo je najdôležitejšie, je stabilná. Práve preto po-

JEDEN EŠTE „DOMÁCI“ TRAKTOR

Roku 1968 sme písali v Živote o tom, ako bol na Orave skonštruovaný „domáckym spôsobom“ traktor. Ako sa ukázalo, potreba je matkou vynalezavosti.

Henryk Frasek z obce Ozimek vyštudoval na strojárskej priemyslovke a hoci pracuje v hute Małapanew, predsa je spojený so svojou obcou. Sám sa vzdelával a čítaval vedeckej roľníckej literatúry, preto má aj mnohé vedomosti z tejto oblasti. Po práci v hute sa venuje záhradkárstvu a sem tam si aj niečo zosstrojí. S traktorom sa zoznámil, keď často pomáhal svojim známym z obce Ozimek; tu niečo opravil, tu zasa zdokonalil a napokon sa rozhodol zosstrojiť traktor zodpovedajúci súčasnému požiadavkám techniky.

Je pravda, že jeho traktor bol zosstrojený z rôznych typických automobilových súčiastok, ale spôsob, ako ho zosstrojil a jeho prednosti, vzbudzujú obdiv.

Tak teda traktor má dvojtaktný motor osobného automobilu DKW. Takoé srdce traktora má silu iba 20 HP, ale môže pri orbe fahať pluh a pri pre-

prave nákladov môže fahať dve vlečky s nákladom do 6 ton.

Pohon z motora do rýchlosnej skrinky ide len na jednu poloos, lebo druhú odtrali a diferenciál blokovali. Tento traktor väzi len 700 kg a to vzbudzovalo obavy zo slabej prilnavosti a veľkej kľavosti kolies počas práce. Ale konštruktér Frasek si aj s tým poradil. Rozhodol sa, že urobí pohon na všetky štyri koliesá. To mohol urobiť vďaka tomu, že mal podvozok z osobného terénneho automobilu gazič. Rozchod kolies automobilu gazič je pomerne široký, preto Frasek skrátil obidve osi o 40 cm, ale tak, aby diferenciály v obidvoch nápravách boli viac — menej na pozdĺžnej osi traktora. To uľahčilo spojenie hnacích välcov s prevodovkou a tejto s motorm.

Traktor Henryka Fraska má pekný vzhľad, dobre sa pohybuje a výborne sa hodí na mnohé roľnícke práce. Len aby ich bolo viac, potom by sa mnohí gazdovia mohli zbaviť kolí, ktoré predsa žerú tak veľa obilia.

(dp)

ABY VÝSLEDKY BOLI LEPŠIE

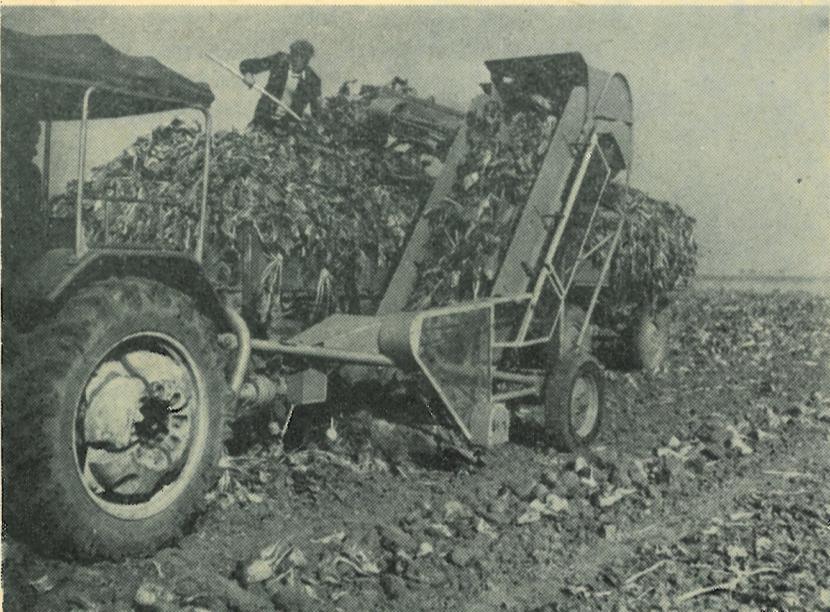
Ludovej vlády. Pred 25 rokmi bola uskutočnená pozemková reforma, ktorá zahranula viac ako 1 mln. malých a celkom malíckych gazdovstiev, odovzdávajúc do rúk roľníkov viac ako 6 mil. hektárov veľkostatkárskej pôdy. Ludový štát sa stále staral o to, ako dodávať roľníctvu súrne potrebné výrobné prostriedky, to znamená minerálne hnojivá, poľnohospodárske stroje, chemické prostriedky na ochranu rastlín atď. Vo viac ako 3 500 obciach boli vybudované agronomické strediská pre obezených agronómov, aby sa vytvorili podmienky pre usmerenie priamo do výroby vysokokvalifikované roľnícke kádre.

Na tomto mieste treba pripomenúť, že zvyšovanie výroby obilia, krmív a ďalší rozvoj chovu dobytka a ošípaných je naďalej najdôležitejšou úlohou roľníctva. Súdruh Wiesław upozornil po-

vinnosťou vidieka je dodržiavať zásady kontraktácie a plniť zmluvy uzavierané s poľnohospodársko-potravinárskym priemyslom na dodávky poľnohospodárskych plodín. Lebo kontraktovanie hovädzieho a bravčového mäsa, ako aj obilia je základným smerom našej poľnohospodárskej politiky, ktorá vytvára pre každého roľníka možnosť usmernenia výroby.

Rok 1969 je bohatý na udalosti. Voľby do Sejmu a národných výborov, volebné programy výborov Frontu národnej jednoty schválené v jednotlivých obciach, slávnostné uzavretie etapy dvoadsaťročia výstavby socializmu v Poľsku vytvárajú po dožinkových slávnostach ďalšie perspektívy nádherného rozvoja vidieka a celej krajiny.

D.P.

ZBER CUKROVEJ REPY

ROL'NÍCKY KALENDÁR

OKTÓBER – RÍJEN

Október je mesiacom vykopávania zemiakov. Po skončení vykopávania pole treba dvakrát pobrániť a zakaždým vyzbierať zemiaky. Polia, na ktorých nič nesejeme, mali by byť na jeseň zaorané. Jeseň je tiež obdobím vyvážania a zaorávania maštaľného hnoja. Zelené hnojivá na ťažkých pôdach zaorávame už na jeseň, na lahlkých pôdach to môžeme urobiť aj na jar. Na jeseň musíme tiež povápníť polia pre jarné siatiae, ak sme to nerobili v období (vysoké zníženie cien).

Ak sme párenie oviec neukončili v septembri, párimo ich do polovice októbra. Ovce môžeme využívať na pole po vykopaní zemiakov a cukrovej repy.

Roľníci urobia dobre, ak si už v októbri nakúpia minerálne hnojivá pre jarné obdobie (vysoké zníženie cien).

Na jeseň spolu so zmenou systému kŕmenia menia sa aj maštaľné podmienky dobytka. Zvieratá už nevyháňame na pasienky a celú zimu sú v uzavretých maštaлиach. Tieto zmeny často sprevádzajú zníženie dojivosti kráv a zhoršenie rozvoja jalovíc. Obyčajne roľníci si vysvetľujú tento jav výlučne zhoršením kŕmenia zvierat v zimnom období v porovnaní s letným obdobím. V skutočnosti znížená produktivita dobytka ē zimnom období je zapríčinená v takej istej miere kŕmením, ako ak podmienkami, to znamená teplotou, svetlom, vzduchom a hygienu maštale.

V maštaлиach musíme zaistisť potrebúnu teplotu. Ak je teplota príliš nízka, dobytok zužitkuje krmivo nie na produkciu, ale na zohrievanie vlastného tela. Čím je teplota v maštaлиach nižšia, tým výdatnejšie musia byť krmivá. V maštaлиach by mala byť zaistená teplota v hraniciach 7 – 8°C. Vyššia alebo nižšia teplota má nepriaznivý vplyv na dobytok.

Veľmi dôležitým činiteľom je čerstvý vzdach. V uzavretých, nevyvietaných maštaлиach sú v dôsledku dýchania dobytka a rozkladu výkalov a moču vo vzdachu

rôzne plyny, kyselina uhličitá a vodná para, ktoré sú veľmi škodlivé pre zdravie zvierat. Aby sme dobytku zaistili čistý vzdach, musíme v maštali inštalovať ventilačné otvory, ktoré budú odvádzať skazeny vzdach a privádzat čerstvý. Ak nemáme možnosť inštalovať ventilačné otvory, musíme otvárať obloky, a počas teplých dní otvárať maštaľné dvere. Dobytok by sme z času na čas mal využívať na výbeh, kde sa môže pohybovať a nadýchať čerstvý vzdach. Zvieratám škodi prieval v maštali, a preto na jeseň musíme zasklifi obloky, ak v nich chýba sklo a utesniť dvere.

Veľký význam pre dobytok má denné svetlo. Lúče svetla pôsobia povzbudzujúco na chuf k jedlu a premenu látok, teda zvýšujú produkтивitu zvierat. Obloky v maštali by mali byť veľké (povrch oblokov 12 – 15 krát menší ako povrch podlahy) a čisté, aby vpúšťali denné svetlo.

Nesmierne dôležitou vecou je čistota v maštali. Na jeseň musíme odstrániť pačučiny, vymeniť slamu na povale, vyniesť hnoj, ako aj dezinfikovať maštal. V určitých obdobiach, najmä v zime, môžu bačily spôsobiť onemocnenie dobytka, pretože vtedy je menej odporný voči nemociam. Maštale dezinfikujeme vybielením celého povrchu.

Maštal môžeme vybieliť štetcom, no predsa len najlepšie urobíme, ak využijeme sľuby roľníckych krúžkov, ktoré vypožičiavajú potrebné náradie na dezinfekciu, alebo samy robia tieto práce.

Pred zimou musíme opraviť välový a rebríky na seno. Rebríky by nemali byť umiestnené vyššie ako na úrovni hľavy zvierafa. Rebríky umiestnené príliš vysoko sú príčinou zaprášovania očí dobytka a môžu spôsobiť skrivenie krénich kostí.

Od správne pripravenej maštale vo veľkej miere závisí produkтивita a dobré prežimovanie dobytka.

S. D.

Pýtajú sa na ne niektoré naše čitateľky a prosia, aby sme uverejnili predpis.

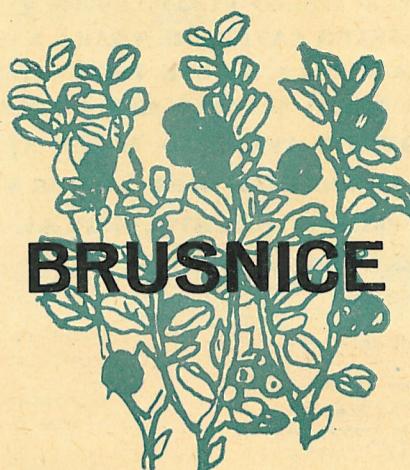
BRUSNICOVÝ DŽEM K MÄSU

Brusnice, ako prípadok k mäsu sú najlepšie ak dáme menšie množstvo cukru. Na 1 kg brusnic pridávame 25 dkg jablk „Antonie“ a 40 dkg cukru.

Očistené, vypláchnuté a odcedené brusnice zmiešáme s cukrom a za stáleho miešania zohrievame. Keď brusnice zočerstvú, vložíme ich do pekáča a pomaly smažíme. Z času na čas z povrchu odstráňime penu a miešame ďalej. Smažíme tak dlho, až brusnice zmenšia obsah na 3/4.

Jabľčka po ošípaní a vyčistení striedkov pokrájame na štvrtky, vložíme do brusnic a smažíme až budú priezračné. Brusnice malí by ostat šťavnaté a mäkké.

Horúce brusnice vložíme do kamenných hrncov a keď vychladnú zaviažeme pergamenovým papierom.

BRUSNICOVÝ DŽEM SLADKÝ

Tým, ktorí majú obzvlášť radi brusnice, odporúčame brusnicový džem s hruškami a jablkami. Na 1 kg brusnic zoberieme pol kilograma kyslých jablk a také isté množstvo hrušiek (najlepšie sú Bergamoty a Fawortytki). Džem bude chutnejší ak pridáme trošku jemne postrúhaných pomarančových kôrok. Cukru pridáme v množstve 50 per. vähy celého vařeného ovocia.

Brusnice preberieme a vypláchneme na sítie, jablká a hrušky osúpeme, odstraníme semienka a stredku, pokrájame na štvrtky. Cukor rozpustíme v malom množstve vody (najviac pol pohára na 7 kg ovocia). Do horúceho syrupu vložíme hrušky a varíme. Keď sú mäkké vložíme jablká, brusnice a pomarančovú kôrku. Pomaly zohrievame až ovocie bude priezračné, padne na dno a šťava začne tuhnúť.

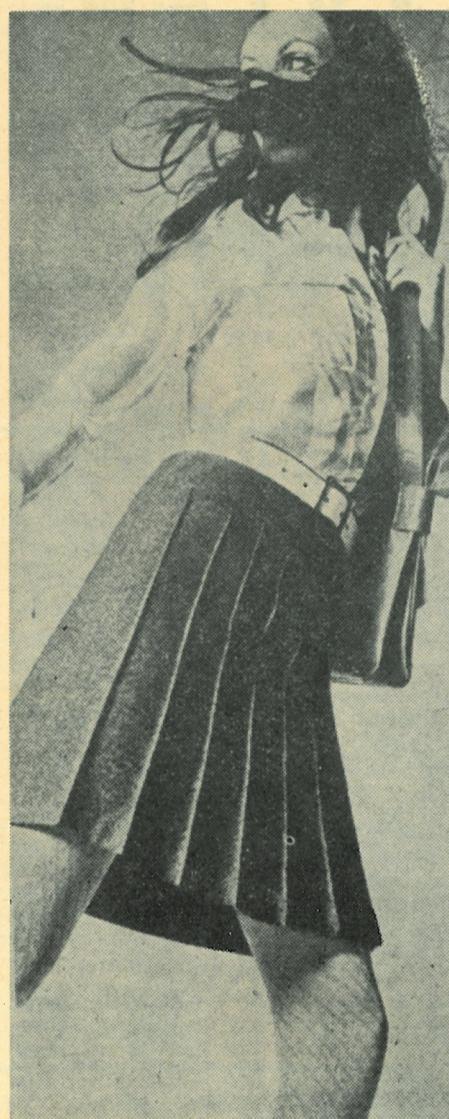
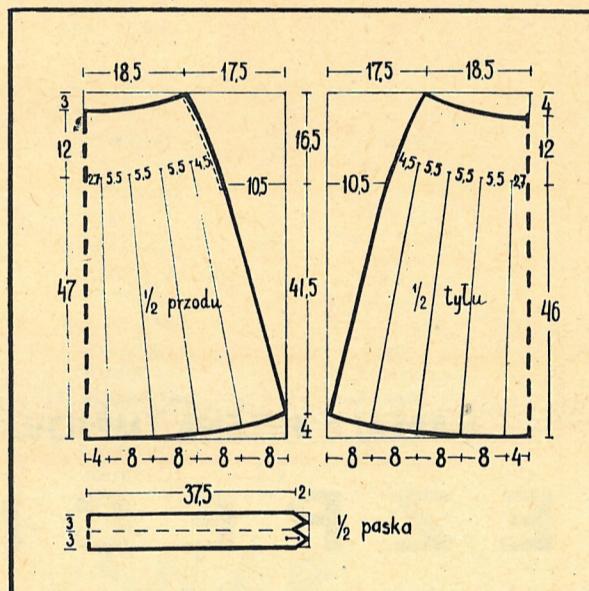
ŠIJEME SAMY

SUKŇA

Sukňa je dolu rozšírená do zvona, zošitá po stranach. Spredu a zozadu má zvislé záševky rovnomerne rozmiestnené na celej šírke predu a vzadu, zašit — zdola do línie bokov.

Strih sukne je pripravený na postavu 75 cm v páse a 100 cm v bokoch, dĺžka 59 cm. Aby sme si túto sukňu ušili, potrebujeme 75 cm látky širokej 1 m 40 cm alebo 1 m 50 cm.

Strih si obkreslíme a zistíme, či je správny. Keď striháme, musíme pamätať, aby sme pridali toľko látky, aby nám stačilo na zošitie a dokončenie. Označujeme si nižou líniu záševok. Predbežne zošijeme bočné švy a sukňu vyskúšame presne označujúc dĺžku. Potom zošijeme a rozžehlime, dôkladne vyravnáme dolný okraj a založíme. Na označených liniach zošijeme záhyby. Na ľavej strane prišijeme zips a horný okraj sukne všíjeme do opasku. Žehlime každý záhyb zvlášť, pričom si sukňu položíme na deku.

VIES, ŽE... ?

Úpal je stavom prekrvenia mozgu, ktorý vyskúša príliš dlhé pôsobenie slniečných lúčov. Tepelný úpal je prehriatie tela následkom nahromadenia prílišného

množstva tepla. V obidvoch prípadoch sa vyskytujú bolesti hlavy, smäd, nutkanie na zvratanie a niekedy aj mdloby. Postihnutého úpalom musíme položiť na chladné miesto s vysoko položenou hlavou, uvoľniť alebo dať dolu šaty. Na hlavu dávame studené obklady a čo najrýchlejšie zavoláme lekára.

KÝM MLÁĎA DOSPEJE...

Rodičia by mali dávať pozor, aby dieťa, ktoré vchádza do vody, nebolo spotené alebo unavené a nesmie byť najedené. Nezabúdajme ani na pohyb pred kúpelom a po kúpeli a na výmenu mokrých plaviek na suché.

Je veľmi dôležité, aby dieťa chodilo boso, lebo takto sa rozvíjajú nožné svaly a zároveň ho chránime pred platfusom. Dieťa môže chodiť bosky po mäkkom, nerovnom povrchu, po piesku alebo po tráve; samozrejme len tam, kde máme istotu, že si neporaní nožičku. Nesmie tiež chodiť boso po chodníkoch v meste a po inom tvrdom povrchu.

Z DOMÁCEHO HRNCA...

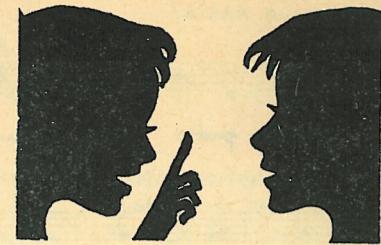
Aby nová panvica nevylučovala neprijemnú vôňu a aby neprihárala musíme do nej naliat trocha tuku, napr. oleja alebo margarínu, po prípade sadla, zohrejeme až sa začne dymiť. Potom tuk vylejeme, na panvicu nasypeme väčšie množstvo soli, vydrihneme panvicu, soľ vysypeme a panvicu dobre utrieme handričkou.

Kovové predmety, ako napr. dvierka na kachliach, ktoré nebudeme celé leto používať, natierejme obyčajným jedlým olejom a potom vyleštíme čistou handričkou. Zhrdzavené miesta najskôr namočíme do oleja alebo petroleja a až potom vyleštíme.

Biely obrus, obrúsky a servítky atď. budú opäť biele ako sneh, ak ich pred praním namočíme do

vlažnej vody s práškom Ixi a 2–3 lyžicami benzínu (rozprúšadlo — pozor na oheň!) Po niekoľkých hodinách bieliežen vyberieme, roztok vylejeme a normálne perieme, vyvaríme a keď skončíme vyváranie, stiahneme z ohňa a do kotla nalejeme asi 50 g hydrogénu. Prikryjeme a necháme stať 15 minút. Potom dôkladne bieliežen vypláchneme, sfarbíme a trochu naškrobíme.

JEDNA DRUHEJ RIEKLA

Či a ako chudnú?

Keď žena začína uvažovať o chudnutí, potom aj tá najrozumnejšia sa správa ako blázivá. A vtedy sa to začína. Vraj Francúzi, alebo skôr Francúzsky, vydali na tento účel 600 miliónov nových frankov, ženy v Anglicku, NSR a Amerike ešte oveľa viac.

Ozvučie, ktoré vzniklo okolo tohto problém, vytvára priaznivé podmienky pre činnosť rôznych šaratánov, čo na nainižen zarábajú obrovské majetky.

V jednom inštitúte krásy v Paríži pôsobi istá paní, ktorá počas desiatich návštiev robí „novú tvár“. Táto paní má svoje tajomstvo: jej manžel je výborný fotograf. Robí snímky zákazníčky pred kúrou, samozrejme je to snímka tváre pri plnom osvetlení, a po kúre, tak isto urobí snímku ale šikovne vrhá na tvár zákazníčky tieňe. Ak zákazníčka porovná obidve fotografie, výsledok je viditeľný. A v skutočnosti? Zákazníčky sú obyčajne známe osobnosti, ktoré nechú vyvolať škandál, a cenu vo výške 5 000 nových frankov zaplatia pred začatím kúry.

Napriek niektorým smiešnym aspektom, problém chudnutia jestvuje na celom svete. Ženy chcú byť štíhle, pekné, také ako modelky. Obyčajná žena, ktorú stretneme na ulici, sa cíti obkľúčená vysokými, štíhlymi dievčatmi z módy.

A teraz základná otázka: čo máme robiť, aby sme schudli? Tu sú dve odpovede francúzskych lekárov:

- 1) treba primerame spojiť telocvik s dietou alebo masážami. Ale tak diéta, ako aj telocvik by mali byť mierne a stále. Pokiaľ ide o diétu, neexistuje nijaká rýchla a neškodná zázračná diéta. Diéta musí byť dlhotrvajúca, najmenej osem mesiacov bez prestávky, ba niekedy celý život, ak vždy chceme mať peknú liniu.
- 2) spojiť diétu s psychoterapiou. Musíme žiť v súlade so sebou a vtedy štíhla alebo moletná žena bude okuzlujúca a milá. Bude sa páčiť, a to je predsa podstatné.

Okrem toho jestvujú isté lieky, ktoré uľahčujú schudnutie, ale tie treba používať veľmi opatrne a len pod lekárskom kontrolou.

NIELEN O ŽENÁCH

Nápis pred vchodom do parížskeho kozmetického salónu: „Zmeň dátum svojich narodení. To ostatné spravíme my“.

Malý Janko sa pýta otca: — Je to pravda, že človek pochádza z opice? — Ano, samozrejme. — Kto bol teda ten prvý človek, ktorý zbadal, že už nie je opicou?

MANŽELIA

On sa menuje Vahit, je deväťročný a navštieva školu v Dyuarbake. Ona je sedemročná, menuje sa Sadive a do školy nechodí, lebo on, Vahit to nedovolí. Vahit má na to plné právo, lebo je legálnym manželom malej Sadive.

Vahit a Sadive Kelekeier sú už starší manželia. Vahit bol päťročný a Sadive trojročná, keď ich miestny imam — mohamedánsky kniaz

zosobášil. Turecká vláda je zásadne proti uzatváaniu manželstiev detmi. Ale je to veľmi starý zvyk a hoci v mestách už celkom zanikol, na vidieku sa ešte udržuje. Obvykle príčinou manželstiev nezletilých sú obchodné záujmy, podobne ako v prípade týchto dvoch malých Turkov. Ich otcovia sú bratia a majú spoločnú stolársku dielňu. Keď jednému z nich sa narodil syn a druhému dcéra, začali si robiť starosti, kto zdedí dobré prosperujúcu dielňu. Napadlo im, že bude najlepšie, ak deti zosobášia a taktô dielňa ostane v rodine.

Mladomanželia bývajú spolu u rodičov „manželky“. Deti samozrejme ani netušia, čo je to v skutočnosti manželstvo. Vedia len, že malý Vahit môže rozkazovať Sadive a ona ho poslúcha. Keď manžel prichádza domov zo školy, obdivuje sa idú hrať s inými deťmi. Na snímke: manželia Kelekeierovci.

ZINGARA (Cigánsky pláč)

Slovenský text: A. KARŠAY

Hudba: ALBERTELLI-RICARDI

Moderato 8b

Hviezdy predsa planú, cigán,

horí na oblohe žia---ra, oči

sia kus chleba, sviatia z hľby neba na nás, na to ple-má biedne, čier-

ne. Štátom to nám kanú, nebráni, aby po tvoj rí nám
Preto ruky spínami, cigán, tam, kde skasie spí nám

tie-e-kli, v tom ci-gánkom plati. Dobro, at úbohé

drie-e-me stastie tiche, nemé,

to stať ze nám slzy tecú, tich sú pán Lá-ska roz-kri -
a čierne tam, kde hviezdy planú cigánske.

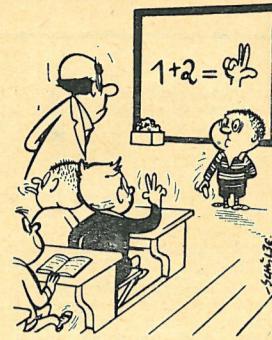
ta tak hovorí, že aj biela tvára má niekedy žiai, smúti.

PRENDI QUESTA MANO, ZINGARA,
DIMMI PURE CHE DESTINO AVRO.
PARLA DEL MIO AMORE
IO NON HO PAURA
PERCHE LO SO CHE ORMAI
NON MI APPARTIENE.
GUARDA NEI MIEI OCCHI ZINGARA,
VEDI L'ORO DEI CAPELLI SUOI,
DIMMI SE RICAMBIA
PARTE DEL MIO AMORE
DEVI ERLLO, QUESTO TOCCA A TE.
MA SE DI SRITTO CHE
LA PERDERÓ
COME NEVE AL SOLE
SI SCIOGLIERA UN AMORE
PRENDI QUESTA MANO, ZINGARA
LEGGI PURE CHE DESTINO AVRO.
DIMMI CHE MI AMA,
DAMMI LA SPERANZA
SOLO QUESTO SANTA ORMAI PER ME.

MLADÝM • MLADŠÍM • NAJMLADŠÍM

DRAHÍ MLADÍ PRIATELIA,

CELKOM ISTE STE PRÍJEMNE A VESELO STRÁVILI PRÁZDNINY. TERAZ OPÄT SEDÍTE V ŠKOLSKÝCH LAVICIACH, VĎAKA NÁSMU SYSTÉMU OSVETY, KTORÝ SA Z ROKA NA ROK ZDOKONALUJE. VĎAKA ÚSILIU PEDAGÓGOV TENTO ŠKOLSKÝ ROK NADOBUDNETE NOVÉ, DÔLEŽITÉ VEDOMOSTI. AVŠAK TO ZÁVISÍ AJ OD VÁS. PRETO VÁM DO NOVÉHO ŠKOLSKÉHO ROKU ŽELÁME VELA ÚSPECHOV V UČENÍ A VELA PRÍJEMNÝCH CHVÍĽ. UČTE SA, ABY NEBOLO TAK, AKO NA OBRÁZKU VEDA.

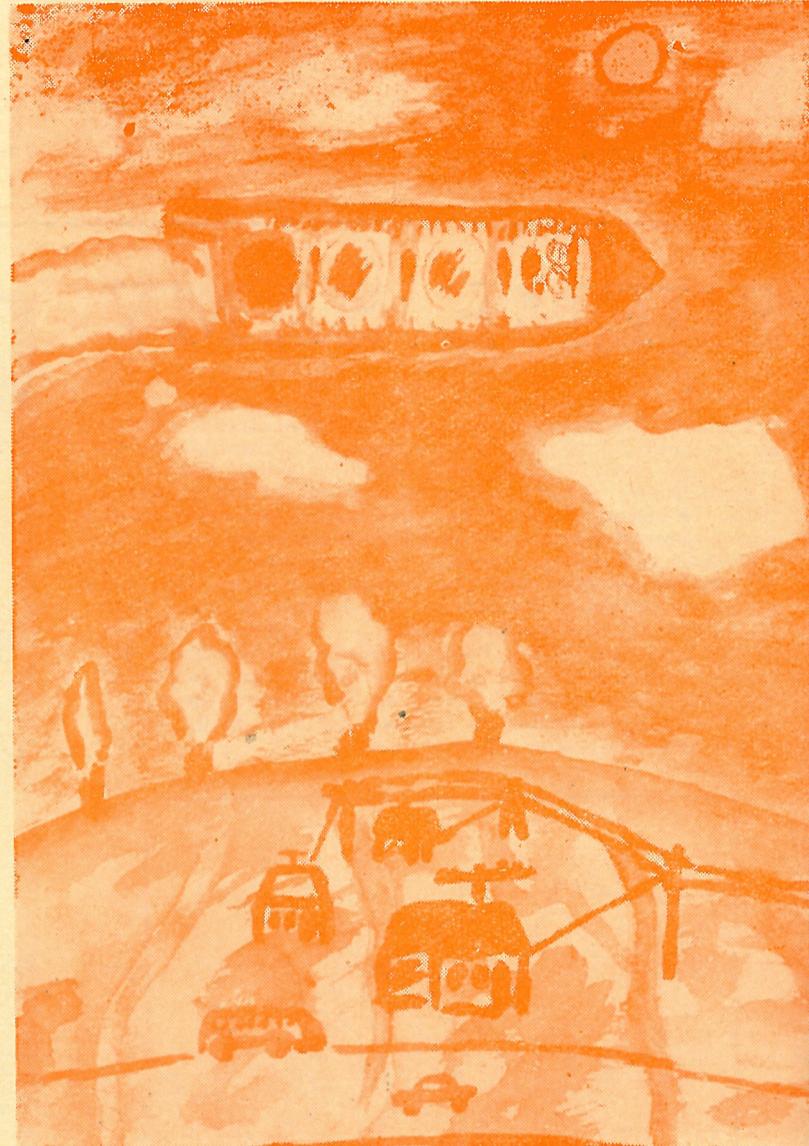

AKO SI PREDSTA- VUJEM LET DO VESMÍRU

Naša mládež veľmi zaujíma-jú kozmické udalosti. Našlo to svoj výraz aj v našej súťaži kresieb. Dnes reprodukujeme prácu Andreja Kowalczyka z Hornej Zubrince na Orave.

ROZLÚSTENIE KVÍZU Z ČÍS. 6/69

Na dolný obrázok patril predmet číslo 2 (pero). Knížné odmeny vyhrali: Teresa Pe-trášek — Krempechy č. 109, Mária Svecová — Krempechy č. 45, Karol Kasprzak — Ja-blonka č. 607, Anna Krištوفová — Krempechy č. 64.

FANTASTICKÁ POVÍDKA (II)

ODVRÁCENÉ NEBEZPEČÍ

Petr se dal do práce. Přetočil znova lekci ZK-11 a sledoval na obrazovce výklad učitele. Když skončil, učil se Petr ze světelné tabule text učebnice, doplněný obrázků na promítacím plátně. Nasadil nejmenší rychlosť, aby mu neušlo ani slovo. Lekce skončila a na světelné tabuli vyskákala písmenka kontrolních otázek. Odpoval kódovacím klíčem. Přístroj jeho odpovíděl třídil a opravoval. Chlapec byl tak zaujat prací, že nezpozoroval jak se v místnosti šerí. Uvědomil si to až tehdy, když už téměř na otázky neviděl.

Jediný pohled z okna ho přimrazil k sedačce.

Za oknem se jako obluda zvedala oranžová mračna expantinu. Nebyla to už nízká vrstva při zemi, která zahubila všechno rostlinstvo a nižší živočichy, vrstva, již Petr znal od dětství. Pohlcující masa dusivého plynu do nemožnosti bobtnala, pnula se po okenních sklech vzhůru.. Petra zahvátila panika. Rázem si uvědomil, že je v celém domě sám. Co teď? Musí rychle pryč, dokud ho smrtící plyn nezaplaví. Ale nepruhlá oranžová masa byla rychlejší než on.

Zatemnila celá okna. Petr sáhl po vypínači, ale elktroluminiscenční zdroj světla byl bez proudu. Přístroj na přeměnu sluneční energie, umístěný na střeše, zřejmě již také zahalil expantinový oblak.

Petr pochopil, že už neunikne.

Bezradně se zadíval do oranžové prázdniny za oknem. Náhle uslyšel náraz. Na střechu domu dosedlo něco těžkého. Dům se slabě zachvátil, bylo slyšet rytmické hučení nějakého motoru. K oknu se spouštěla spirálovitá trubice s nálevkovitým otvorem, v němž se leskl zrcátko periskopu. Vycházel z ní podivný, nezvyčný hlas. To všechno bylo tak ohromující, že se Petr nemohl leknout pohnout.

Podivný periskop zmizel, po chvíli se opět objevil v sousedním okně. „Je tu někdo?“ promluvil dutý hlas. Petr ze sebe nevydal ani hlásku. Periskop zmizel. Vše se opakovalo u oken vedlejší místnosti a pak u všech dalších s naléhavostí až úzkostlivou. Potom hučení na střeše zesílilo, něco se odnoutalo a vzdalovalo...

Teprve teď se Petr vzpamatoval. Přišli mě zachránit, určitě mě přišli zachránit, a já se neozval! Komu však patřil ten zvláštní, nepřirozený hlas? Snad byl jen zkreslený reproduktorem, musím za ním, ještě jej sthnou, musím... Oblíkl si rychle skafandr, připjal kyslíkový přístroj a sestoupil na pás transportéra. Ten ho poslušně vynesl na terasu důtníkovitého domu. Zde čekal jednosadelový vrtulník. Petr ještě nezavírel střechu kabiny, když uslyšel blížící se, známý

hukot. Nerozeznával odkud přichází. Výhled mu zakrývala neprostupná mračna expantinu. Už nemyslel na jeho jedovaté říčinky a vyběhl na startovaci rampu. Naskytla se mu nezvyklá podíváná. Valilo se k němu něco obrovitého a neforeného. Neznámý kolos byl velmi hyblivý a jeho neurčitý tvar se stále měnil. Vydával zvuk, jako by jej pohánělo tisíc vrtulí. A už je Petr také zahlédl. Otáčely se velikou rychlosťí, takže tvořily jakýsi mlžný obal. Když však zpomalily, rozeznal je Petr docela dobré. Podobaly se tenkým bičíkům, které se ostře zakusovaly do hustého ovzduší. Hukot slábl, těleso přistálo. Petr spatřil lesklou plošku, k níž rychle přibývaly další a další, až utvářily veliké oko složené z mozaiky tělisek. To vše budilo dojem, jako by na střeše domu přistál neznámý obrovitý živočich.

Tu se z hloubky ozval opět onen bezbarvý hlas. Vybil se Petra, aby přistoupil blíž. A Petr šel, a rosolovitá tkáň se před ním rozestupovala. Po několika krocích si všiml, že se hmota za ním opět uzavírá a nutí jej někam jit. Octl se v prostoru bledě modré barvy. Zděšeně se rozhlížel jeho prázdnotou a uviděl tvora velikosti člověka, i když se člověku téměř nepodobal. Byl na něj strašný pohled. Malý závitkový trup nesl ohromnou hla-

vu, na které bujel mozek v množství houbovitých nádorů. Vystouplé oči hledaly šterbinou mezi stejně velikými, blanitými víčky. Malé paže končily obludně velikýma rukama s ještě většími, jemně formovanými prsty. Hladká, snad kožená kombinéza těsně přilehala k tělu a po stranách přecházela v zelený, šupinatý pás.

Podivně stvoření si Petra upřeně prohlíželo a po chvíli ho vybídlo, aby se posadil. Zatímco se chlapec rozhlížel po židli, netvor uchopil stěnu v místě, kde si chtěl sednout, a několika hmaty vymodeloval dvě pohodlná sedátka.

„Kdo jste?“ netrpělivě se zeptal Petr, sotva dosedl.

„Před několika staletími jsem byl, chlapče, jako ty... ubohý nedokonalý, smrtelný tvor, i když známý a slavný. Jako biochemik jsem pracoval na výzkumu umělé buňky. Jednoho dne — přiznám se, celkem náhodně — jsem objevil něco... nevidaného... svět začal vidět budoucnost lidstva v umělých tkáních.“

Při jeho slovech si Petr vzpomněl na několik stránek díjepisu. Učil se přece o tom, jak jeden vědec vynalezl katalyzátor, který působil na ongaroidy umělé buňky tak, že se dala lehce adaptovat na buňku přirozenou. Jednoduchým řetězencem těchto dvou druhů buněk došel vědec k možnosti přetvoření

tostinné i živočišné říše. V učebnici byl líčen jako ctižádostivec, který žárlivě střežil své výzkumy před ostatními. Nakonec si tajemství umělé buňky odnesl předčasně do krovu. Připravil tak lidstvo o objev, který mohl posunout vývoj společnosti o celá statě vpřed.

„Jistě jsi o mně něco slyšel,“ pokračoval vědec, „možná i něco nepřekněho... Nevyzradil jsem nikomu tajemství umělé buňky, ale mé mlčení nezpusobovala chorobná žárlivost. Nebylo pro mě lehké, abych sám prakticky uskutečnil výsledky své práce. Reálnou realizovat je pro potřebu tisíců znamenalo vynakládat mnoho drahocenného času, kteří jsem mohl věnovat výzkumu. Ale nebylo využitelné. Upoutal jsem totiž pozornost určité skupiny politiků... Mé pokusy mohly přinést lidstvu mnoho dobrá, v nepovolaných rukou však záhubu.“

„Jako atomová energie?“

„Ano. Proto jsem musel svůj plán uskutečňovat sám.“

Vědec se na chvíli odmlčel, pak pokračoval:

„Obával jsem se, že podlehnu tlaku, který vyvijeli mi odpůrci... Řešení jsem viděl v útoku...“

Jednou noci se vědec podařilo předstírat, že se stal obětí neštěstí. Na psacím stole roz-

(POKRAČOVÁNÍ)

KALENDÁR

SEPTEMBER – ZÁŘÍ

1	PONDELOK Bronislava vých. sl. 4.46 záp. sl. 18.24 vých. m. 19.40 záp. m. 11.19
2	UTOROK Stefan
3	STREDA Simon
4	STVRTOK Rozália
5	PIATOK Vavrinec
6	SOBOTA Zachariás
7	NEDELA Regina
8	PONDELOK Mária
9	UTOROK Peter
10	STREDA Mikuláš
11	STVRTOK Prot
12	PIATOK Mária
13	SOBOTA Filip
14	NEDELA Bernard
15	PONDELOK Nikodém vých. sl. 5.09 záp. sl. 17.52 vých. m. 9.34 záp. m. 18.39

OKTÓBER – ŘÍJEN

1	1. STREDA Ján
2	2. STVRTOK Teofil
3	3. PIATOK Tereza
4	4. SOBOTA František
5	5. NEDELA Placid
6	6. PONDELOK Artur
7	7. UTOROK Marek
8	8. STREDA Brigita
9	9. STVRTOK Dionýz
10	10. PIATOK František
11	11. SOBOTA Mária
12	12. NEDELA Vitold
13	13. PONDELOK Eduard
14	14. UTOROK Kališt
15	15. STREDA Hedviga

SNÁR

VERITE SNOM? NIE? ANI MY NEVERIME.
ALE PREDSA KĽAŽDÝ Z NAS SA NIEKEDY
POZRIE DO SNÁRA, AJ KED TO POKLADA
ZA PREDSUDOK NASICH BABIČEK. KO-
NEC VED JE TO IBA ZÁBAVA!
Mravce — ležat na nich — starosti s existenciu
— stúpat na ne úmyseľne — zvíťazí nad
svojimi nepriateľmi
— zlé — zlé obchody.
Mítvy byt — čest a zásluhu
— a znova ožíť — neočakávaná pomoc
Myrtový veniec vidieť — šťastie v lásku
— nosiť — skorý šťastný sobáš
— pliesť — budeš družičkou alebo družom na
svadbe
Obilie kosit — tvoja bieda sa skončí
— v snopoch vidieť — šťastie a zisk
— vo veľkom množstve — bohatstvo a preby-
tok
— v malom množstve — chudoba.
Perie čierne — neštastie
— biele — zväbiť podozrenia
— vidieť lietat — tvoje pranie sa splní
— písat perom — očakávať — ta dobrá správa
— byt ním ozdobený — ďaleká cesta
— škľbat — zisk, výhra.
Ruka lavá — zrada
— práva — verne piateľstvo
— niekomu podávať — nadviaže nové piateľ-
stvo
— stratiť — ponesieš dobrého známeho do hro-
bu
Schod — vystupovať po nich — namáhavý po-
stup
— padnúť z nich — škody v obchode
— vidieť — urobíš kariéru.
Svagor alebo svagrína — dôležité rodinné zá-
ležitosti.
Teňa vidieť — posmievajú sa ti.
Utopiť sa — uzavrieš nedobrý sňatok
— vidieť iného — lakomá osoba ti staže život
Vajcia z hniezda vyberať — uzavrieš sňatok
s vďovcom alebo vdovou
— nie čerstvé — protivenstvá
— farebné — bezstarostná zábava
— rozbité — nevôľa, nesváre
— nechať padnúť — klebety
— niesť — vychováš dobre deti.
Zlato nájst — šťastie
— doholat — nenájdeš šťastie tam, kde hľadáš
— kopat — blahobyt
— kradnúť — dostaneš zlé správy
— na sebe nosiť — bud' opatrny
— darovať — budeš pozvaný na svadbu
— platiť ním — rozechod s piateľom
— stratiť — si okrádaný alebo podvádzaný
— dostat darom — hanba a chudoba

RADY • PORADŇA • RADY • PORADŇA • RADY

PRAVNÍK

ZASADY NOWEGO KODEKSU KARNEGO (IV)

Powrót do przestępstwa

Nowe uregulowania zawierają przepisy Kodeksu Karnego w zakresie recydywy. Kodeks rozróżnia tutaj sprawę, który był jeden raz karany poprzednio za przestępstwo podobne od sprawcy już wielokrotnie karanego. Tego typu sprawce wymierza się kary surowsze, przy czym szczególna przepisy określają sposób zaostrzenia kary. W każdym bądź razie powrót do przestępstwa stanowi okoliczność wpły-

wającą na zaostrzenie kary.

Niezależnie od tego w stosunku do recydywy Sąd może, a w niektórych przypadkach zobowiązany jest, orzec nadzór ochronny. Nadzór ten orzeka się na okres 3 — 5 lat i biegnie on od chwili zwolnienia skazanego z zakładu karnego. Polega on na tym, że osoba poddana temu nadzorowi nie może zmieniać miejsca pobytu bez zgody Sądu, ma obowiązek stawiania się na jego wezwanie i wykonywania jego poleceń. Polecenia te mogą dotyczyć:

- 1) wykonywania ciążącego na skazanym obowiązkułożenia na utrzymanie innej osoby,

2) wykonywania określonych prac na cele społeczne,

3) wykonywania pracy za robkowej, podjęcia nauki lub przygotowania się do zawodu,

4) powstrzymanie się od nadużywania alkoholu,

5) poddanie się leczeniu,

6) powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscowościach,

7) innego stosownego po- stępowania w okresie nadzoru ochronnego, jeżeli może to zapobiec skazanego po upływie lat 2, jeżeli istnieją podstawy do przypuszczenia, że po zwolnieniu nie popełni on przestępstwa.

Jeżeli przestępca powróci uchyla się od wykonywania wyżej określonych obowiązków albo w inny sposób udaremnia lub utrudnia osiągnięcie celów nadzoru ochronnego albo jeśli Sąd uzna, że orzeczenia takiego nadzoru nie jest wystarczające dla zapobieżenia powrotowi do przestępstwa — Sąd orzeka umieszczenie recydywy w ośrodku przystosowanego społecznego. Czasu pobytu w tym ośrodku nie określa się z góry i nie może on być jednak dłuższy niż 5 lat. Sąd może zwolnić skazanego po upływie lat 2, jeżeli istnieją podstawy do przypuszczenia, że po zwolnieniu nie popełni on przestępstwa.

W. FERFET

KRZYWICA U MŁODYCH ZWIERZĄT

W gospodarstwach hodowlanych prowadzonych na terenach cechujących się uboga gleba pod względem mineralnym, wśród młodych zwierząt często występuje krzywica. Po latach suchych lub deszczowych, krzywica zjawia się częściej. Poza tymi czynnikami zewnętrznymi wpływ na powstawanie krzywicy mają też czynniki wewnętrzne takie jak zaburzenia w przyswajaniu wapnia i fosforu, zaburzenia hormonalne i witaminowe. U prosiąt występuje krzywica na tle jednostronnego żywienia mączior i prosiąt paszami ubogimi w wapń i fosfor, jak ziemniaki, lupiny ziemniaczane i inne. Choroby pasożytyczne oraz zatrucia są również pośrednią przyczyną krzywicy. Momentem najbardziej sprzyjającym

powstawaniu krzywicy jest pozbawienie noworodka dostatecznej ilości mleka, szczególnie zimą, gdy nie możemy zapewnić odpowiednich pasz zastępczych. Cechą mleka matki jest to, że stosunek wapnia do fosforu jest w nim prawidłowy. Stosunek ten jest naturalnie uzależniony od dawanych matce soli mineralnych. Gleby ubogie w wapń i fosfor powodują krzywicę masową. Posucha może obniżyć ilość fosforu w roślinach nawet do 50%. Z drugiej strony nadmiar fosforu działa tak samo na odwąpnenie jak niedobór wapnia.

Długotrwałe zaburzenie trawienne, biegunki, schorzenia wątroby przyczyniają się też pośrednio do powstawania krzywicy. Zasadniczą rolę w krzywicy odgrywa witamina D, która zawiera zielona pasta, dobre siano, pełne mleko. Brak wolnego ruchu oraz promieni słonecznych wpływa na obniżenie poziomu tej witaminy i wystąpienie objawów krzywicy.

U prosiąt spotyka się następujące objawy krzywicy: prosiąta stają się smutne, źle jedzą, wiele leżą, występuje lizawość, jak też nietypiczny apetyt. Prosiątka wykazują trudność przy wstawaniu i kładzeniu się, dlatego też najczęściej leżą, chód ich jest sztywny. Występuje ból kończyn, kulawizna. Przy spędzaniu z ziemią kwiczą, kłkają, pociągają zad, stawy obrzmiewają. Następnie powstają guzkowate zgrubienia: żebry w miejscu połączenia z chrząstkami. Równocześnie występują objawy nerwowe: senność i przytępieenie, a potem podniecenie, skrócone tężcowe. U cieląt, żrebiat i jagniąt okres występowania choroby trwa 1–3 miesiące. Na czole występują się objawy lizawości, zaburzenia w rozwoju użeblienia oraz skurcze epilepsyczne. Potem bolesność mięśni, kulawizna, sztywny chód, utrudnienie przy wstawaniu oraz charakterystyczne kleczenie przed wstawaniem.

Krzywica rozwija się i trwa zwykle miesiącami jeśli wskutek powikłań już

wczesniej nie nastąpi zajście śmiertelne. Nierzadko występuje też samowyleczenie. Przy braku powikłań wracają do zdrowia nawet ciężko chore zwierzęta o ile wcześniej zastosuje się leczenie i odpowiednią dietę.

W leczeniu stosuje się w dużych ilościach składników mineralnych oraz witaminy D. W wszystkich przypadkach powrót do zdrowia trwa tygodnie lub miesiące. Okres ten można skrócić zapewniając zwierzęciu ruch na powietrzu i natświetlenie promieniami słonecznymi. Zwierzętom należy podawać zielonki z roślin strączkowych i wypuszczając je na pastwisko o słodkiej trawie. Przy żywieniu w pomieszczeniach koniecznie jest karmienie świeżą zielonką.

Przy odpowiednim utrzymaniu i żywieniu, przy codziennym przebywaniu zwierząt na powietrzu, krzywica prawie nigdy nie występuje i dlatego wiedząc o tym lepiej jest zapobiegać niż potem leczyć.

H. MĄCZKA

ZUZKA
VARI

PLNENÝ KALERÁB

Rozpočet pre 4 osoby: 12 menších kalerábov, 400 g telacieho alebo bravčového mäsa, 2 vajcia, mleté čierne koreniny, 1 malá cibuľka, strúhanka, 1 lyžica masti, 1 lyžica hladkej mýky, 2 dl kyslej smotany, soľ, petržlenová vňaf.

Osem väčších kalerábov očistíme, umyjeme a vydlábeme. Vydľabane kaleráby napoly uvaríme v slanej vode, potom ich vyberieme a naplníme plnkou (vodu si necháme na podlievanie). Vnútrajšky vydľabane kalerábov a zvyšné štyri kaleráby pokrýjame na tenké plátky, dámme na rozpustenú masť, pridáme soľ, mleté čierne koreniny, do toho poukladáme naplnené kaleráby, podlejeme vývarom a dámme do rúry dusiť. Zalejeme ich kyslou smotanou. Keď sú kaleráby mäkké, nou, v ktorej sme rozmiešali hladkú mýku a ešte povaríme.

Plnka: Máso zomelieme, pridáme strúhanku, soľ, vajíčka, postrúhanú cibuľu, mleté čierne koreniny, posekanú petržlenovú vňaf a všetko dobre premiešame.

Podávame so zemiakmi alebo chlebom.

HUBOVÁ POLIEVKĀ

Rozpočet pre 4 osoby: 4 lyžice očistených pokrájaných hub alebo 1 lyžica sušených hrívov, 1/2 lyžice masti, 1 lyžička hladkej mýky, 1 cibuľka, 1 strúčik cesnaku, červená sladká paprika, mleté čierne koreniny, 2 lyžice strúhaného

cesta alebo drobných fliačkov, petržlenová vňaf.

Umyť čerstvú alebo sušené hubu vložíme do studenej osolenej vody a varíme. Na masti zapeníme postrúhanú cibuľku, roztriet cesnak a nasucho do ružova opráženú hladkú múku, pridáme červenú papriku, zalejeme asi 1 dl studenej vody a vymiešame na hladkú kašičku. Keď sú huby mäkké, pridáme záprážku, mleté čierne koreniny a spolu povaríme. Nakoniec zavaríme strúhanku alebo drobné fliačky a pridáme posekanú petržlenovú vňaf.

ZIVOT

CZASOPISM
SPOŁECZNO
KULTURALNE

NEUMÍTE SI PORADIT S RŮZNÝMI POTÍZEMI A ROZČILUJÍCÍMI VÁS ZÁLEZITOSTMI? NAPISTE NAM NA ADRESU: REDAKCE „ŽIVOT“ WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKIE 37, I. p. ODPOVÍME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKÁCH NASEHO CASOPISU A V DOPISECH.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce. Ukaże się około 15 każdego miesiąca. Redaguje Kolegium w składzie: František Bednářík, Cecília Biegunová, Augustyn Bryja, Adam Chalupec (redaktor naczelny), Vladimír Hess, Tereza Heteniaková, Marian Kaškiewicz (zastępca redaktora naczelnego), Ján Krišák, Lídia Mšálková, Ignác Nižník, Ján Ondica, Jerzy Zagórski.

Tłumaczenia i korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska. Tłumaczenie na jęz. słowacki — Elżbieta Stojowska. Korekta jęz. słowackiego — Ludmila Cholujowa. Red. techniczny — Krystyna Tomczyk. Oprac. graf. — Joanna Deresz.

Nadesłany rękopis, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo „WSPÓŁCZESNE” RSW „PRASA”, Warszawa, ul. Wieska 12, tel. 28-24-11.

ADRES REDAKCJI: WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKIE 37. TEL.: 21-15-41, 28-22-31.

Prenumerate na kraj, roczna i kwartalna dla czytelników indywidualnych przyjmują urzędnicze pośrednictwem Oddziałów i Delegatur „Ruch”. Ceny prenumeraty: kwartalna 3 zł, roczna 6 zł, roczna 12 zł. Prenumerata za zlecanie wysyłki za granicę, która jest o 40 proc. droższa od krajowej, wynosi: kwartalna 4,20 zł, roczna 8,40 zł, roczna 16,80 zł, przyjmuje Biuro Kolportażu Prasy i Wydawnictw „Ruch” Warszawa, ul. Wronia 23, nr konta PKO 1-6-1000-24, nr tel.: 20-46-88. Egzemplarze numerów zdecentralizowanych można nabyc w Punkcie Wysyłkowym Prasy Archiwnej „Ruch”, Warszawa, ul. Nowomiejska 15/17, konto Nr 114-6-70041 VII O/M Warszawa.

Oddano do składy 5.VIII.69 r. Numer zamknięto 2.IX

NA OCHRANU KREMnických zlatých bani na vrsku vo vnútri mesta po roku 1328 vybudovali pevný hrad, ktorý je jedným z najzachovalejších na Slovensku. Hrad zároveň podporil opevnenie mesta, ktoré bolo vlastne len štvrtou najbohatšou mestanov domy baníkov, tých, co sami vydobývali zo zeme jej bohatstvo, neboli chránene a nachádzali sa pred bránami mesta. Uprostred hradného dvora stala široká obranná obytá veža, ktorú v 15. stor. pravdepodobne prestavali na loď zámockého kostola (snímka dolu). Celý areál chránili bašty a dvojité vysoké obranne múry, medzi ktorými bola vodná priečopa. Na snímke vedľa pohead na vstupnú vežu do hradu. Pred ňou körner z konca 13. stor.

V kotline obkolesenej siedmimi vrchmi nachádza sa starobylé slovenské mesto Kremnica, ktorého meno sa vyzoduje od slovenského slova kremenc — čiže kúsko kremene. Jeho začiatky a rozkvet sú úzko spojené so začiatkami povestného kremnického baníctva. A v severnej časti vnútorného mesta, na vysokom strmom vršku, stojí jeden z najzachovalejších stredovekých slovenských hradov, ktorý bol postavený už v r. 1328 na ochranu mesta a jeho baníctva. Lebo vtedy sa rozbírili už skôr založené kremnické bane na striebro a zlato a bola založená slávna mincovňa kremnických zlatých dušákov. Tieto dukát z rýdzeho kremnického zlata malí veľký význam v uhorskom peňažnicíce už od čias uhorského kraja Karola Róberta takmer po prvú svetovú vojnu a boli veľmi využívané v celej stredovekej Európe. Historia kremnickej mincovne je tiež úzko spojená s výrobou medailí, pamätných odznakov a kovových pečaťí, ktoré sa tu dodnes razia už vyše štyroch storočí.

Kremnica a jej hrad behom stáročí zmienila väčšinu svojich vladárov, prežila obdobia svojho najväčšieho banského rozkvetu, nepokoju časov vojen, lúpežných vpádov, tureckých invázií a niekorko požiarov, ktoré ničili hrad a mestu. Pomaly sa strácal význam hradu ako pevnosti a poliesť fazby zlata postupne zmensovala výsadné postavenie tejto koruny slovenských banských miest.

Avešak v dejinách tohto mesta najslávnejším obdobím bola účasť jeho Rudu v Slovenskom národnom povstani. Tu, pod Kremnickými bašami, 30. augusta 1944 kremnický V. partizánsky oddiel prerušil železničnú trať Zvolen — Horná Štubňa, oslobodil mesto a dva mesiace viedol tvrdé boje proti fašistickým vojskám pri Priečope a na južných hraniciach Slovenska. Keď povstalci ustupovali pod presiuou cez Staluku, odvezli do Banskej Bystrice kremnické zásoby zlata a striebra. 6. október 1944 priniesol Kremnici fašistickú okupáciu. Začal sa teror. Mnohí Kremnicielia boli vyuzezeni do koncentrákov a na okoli mesta vyrastli masové hroby slovenských vlastencov zavraždených okupan-

ktorý sa menoval Kovoklad. Keď buchot a hrmot neustával, Kovoklad sa rozhodol, že pôjde ľudi poprosiť, aby mu dali pokoj.

„Milí priatelia!“ — ozval sa k pobírenému ľadu. Deň čo deň, noc čo noc tu kopete, burcujete ma a márnate. K môjmu pokladu sa veru nikdy nedostanete. Máme sa však dohodnúť. Ja budem mať pokoj a vy budete mať kov, ktorý vám nahradí zlato. Dám vám železo“.

Pohrončania však nesúhlasili a stále žiadali len zlato. Kovoklad sa zachmúril a po rozmyšľaní odpovedal: „Chcel som vám pomôcť, lebo viem, že vaše rodiny trpia hľad a biedu, ale ak si myslíte, že zlato vám pomôže, nuž dobré, dostanete ho. Lenže ono bude v podobe kvapiek rosy, ktoré každe ráno nájdete na tráve, a musíte si ho každý deň pozberať“.

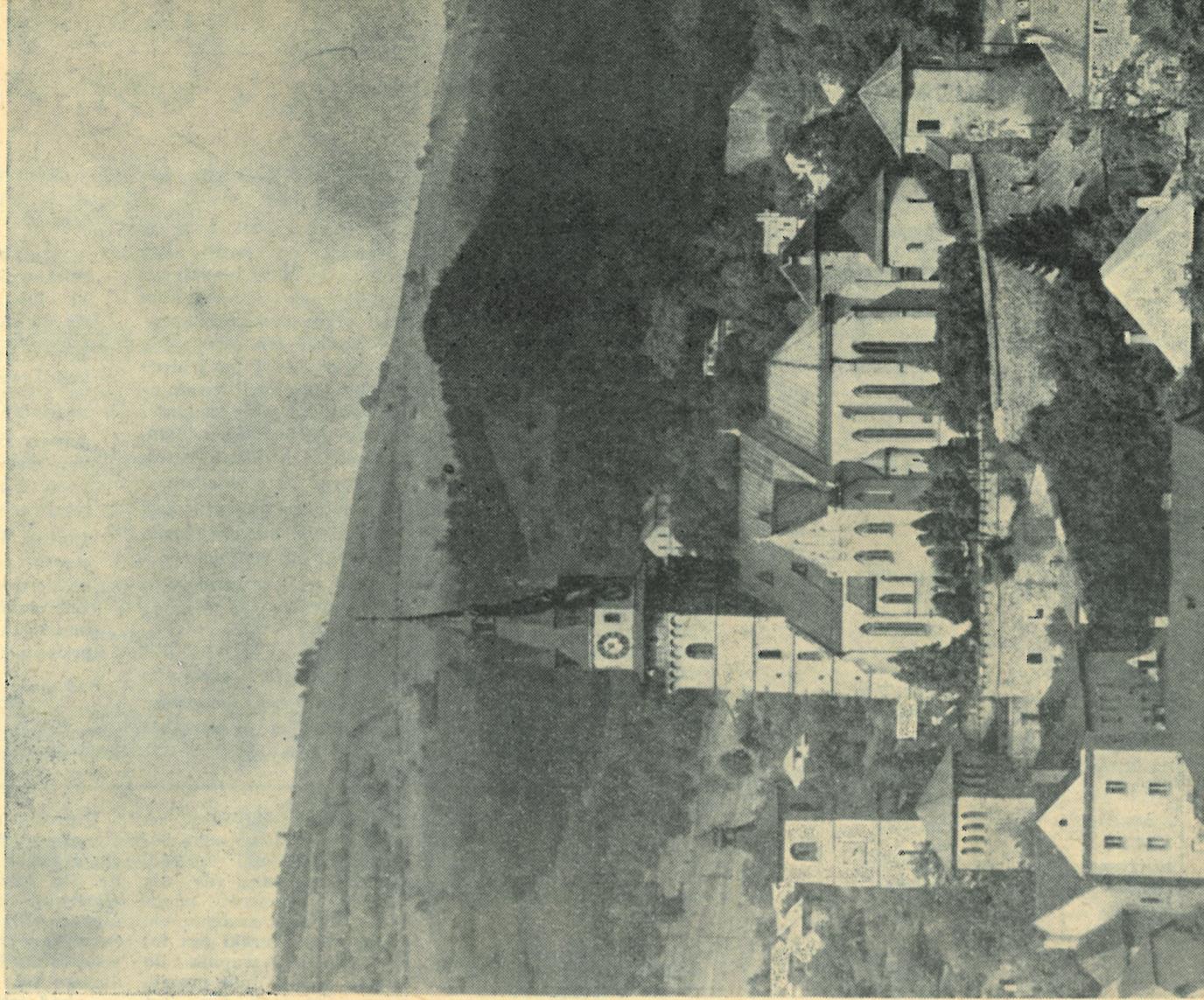
„Sláva, sláva mu“ — kriačal zástup, ale keď mu chceli podakovať, zbadali, že stáre cmizol.

Od toho dňa nastal na Pohroní blahobyt. Predsa stačilo vybehnúť ráno na líuku a nazberať plné hrstí zlata. A čo všetko sa dať zaň kúpiť?

A veru, nebolo to také jednoduché. Ludia sa nestarali o prácu, privyklí na lenošenie a hygieňu. No po čase im už nastačilo zlato, ktoré im daroval Kovoklad. Chceli ēste viac. Preto celé Pohronie vysadili jedlami v nádeji, že na strojne sa nachytá viac zlata ako na trávu. Aké však bolo ich sklamanie, keď spoznali, že na ihličie zlato nesadá, ba že aj pod jedlami prestala rásť tráva a zlata už viac nenašli. A tak bolo po blahobute na Pohroní.

Ludia, ako kedysi, pobrali svoje ryle a vybrali sa hradaf zlato a starca. Ani jeho ani zlata nenašli. Len kde-tu kus železa. No teraz aj zlato aj so svojím pokladom na miesto, kde teraz stojí Kremnica. Tam ludia neskôr nasli jeho zlato a založili bane na jeho fažbu.

Čo sa len stalo so starčekom? Ten sa odstahoval aj so svojím pokladom na miesto, kde teraz stojí Kremnica. Tam ludia neskôr nasli jeho zlato a založili bane na jeho fažbu.

KREMNICA

